Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV. | Celovec, petek, 24. april 1959 | Štev. 17 (884)

Z občnega zbora Zveze slovenskih izseljencev:

Povsod tam, kjer so nas selili

je ozemlje, za katero mora veljati člen 7 državne pogodbe

„Nikdar več se ne smejo ponoviti dogodki aprila 1942!" so z vso odločnostjo manifestirali zastopniki izseljeniških družin, zbrani zadnjo nedeljo na občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev. V prenapolnjeni modri dvorani Doma glasbe so pregledali dosedanje delo svoje organizacije ter ugotovili, da hočejo borbo za enakopravnost slovenskih žrtev fašizma in enakopravnost koroških Slovencev dosledno nadaljevati, zavedajoč se, da je njihova borba pravična, kajti pravica je na njihovi strani.

Tajnik ZSI Rado Janežič je v obširnem poročilu govoril najprej o dogodkih zadnjih tednov in mesecev ter med drugim dejal: Avstrijska vlada in parlament sta v zvezi s členom 7 sklenila zakone, s katerimi sta dala uradno priznanje tistim, ki so zavestno kršili veljavna zakonska določila, tistim, ki so zločinsko hujskali na narodnostno mržnjo ter uprizarjali podpisne akcije in protizakonite šolske štrajke. Še predobro so nam v spominu ti dogodki, ko so bili najbolj aktivni prav ljudje, ki so že enkrat pomagali pri pripravi in izvedbi najhujšega zločina nad koroškimi Slovenci — pri množični izselitvi v nacistični dobi. In spet je bilo iz ust teh ljudi slišati grožnje s ponovnim pregnanstvom, z novo izselitvijo.

Ko je govoril o novih zakonih, je poudaril, da novi šolski zakon odpira protislovenski gonji vse možnosti, saj na podlagi načela o priznavanju nacionalističnim nestrpnežem ne bo več treba iskati, proti komu naj usmerijo vsestranski pritisk, kakor niso bili v skrbeh takrat, ko so pripravljali izselitev. **Točno so namreč vedeli, kje smo Slovenci, le zdaj Avstrija tega baje ne ve** in nas hoče šele iskati s posebnim zakonom. Toda povemo jim, da tako ugotavljanje slovenskega in dvojezičnega ozemlja sploh ni potrebno. **To ozemlje je tam, kjer so nas selili in s tem zelo jasno začrtali jezikovno mejo; ozemlje, kjer živimo Slovenci in za katero mora torej veljati člen 7, so določili že takrat, pozneje pa tudi z odredbo o dvojezičnem šolstvu. Če pa kljub temu vztrajajo na takem ugotavljanju, potem naj vedo, da bo njegov rezultat najboljši dokaz, kako daleč je „demokratična" Avstrija že uspela s svojo raznarodovalno politiko.**

Vendar pa sta zakona šovinističnim krogom še premalo. Hočejo še več, hočejo vse, slovenski jezik in slovenski življ hočejo popolnoma pregnati s koroške zemlje. Naš odgovor na to početje, ki v resnici ni nič drugega kot genocid, torej zločinsko iztrebljanje naroda ali rodomor, more biti samo eden: **Koroški Slovenci smo prestali že mnogo hujše viharje, kljub temu pa nas niso uničili, kljub temu smo še vedno tukaj. Zato tudi danes, ko spet začenjajo uresničevati načrte iztrebljenja slovenskega življa na Koroškem in jim pri tem pomagajo celo oblasti, ne bomo klonili. Koroški Slovenci nočemo umreti, živeti hočemo kot enakopravni med enakopravnimi, brez strahu, da bi jutri postali žrtev asimilacije, da bi pojutrišnjem kot brezbarvna množica utonili v nemškem morju. Zato danes izseljenci skupno z vsem našim ljudstvom izpovedujemo: Čim hujše bo nasilje, tem odločnejši bo naš odpor!**

V svojem poročilu je tajnik ZSI govoril tudi o trenutnem stanju borbe slovenskih izseljencev in dejal, da so bile pri odškodninskih zakonih doslej od vseh drugih skupin oškodovancev najmanj upoštevane politične žrtve, torej skupina, v katero spadamo tudi slovenski izseljenci. Ravno to dejstvo — je naglasil — pa je posebno značilno za razmere v naši državi in le dokazuje, da je še močno razširjena miselnost neslavne preteklosti. Tudi na merodajnih mestih še v veliki meri opažamo vpliv krogov, ki so včeraj posredno ali neposredno sodelovali pri nacističnih zločinih, danes pa skušajo — žal z velikim uspehom! — preprečiti popravo škode svojim včerajšnjim žrtvam. Njihov vpliv sega celo tako daleč, da so nacisti, v kolikor se jim je v prvih tednih po vojni morda le skrivil kakšen las, že davno prejeli več kot popolno odškodnino, dočim se morajo njihove žrtve še vedno zadovoljevati s skromnimi drobtinicami. **Posebno vprašanje je odškodnina slovenskim žrtvam nacizma, slovenskim izseljencem, kajti za nas doslej še niso imeli ničesar drugega kot nekaj praznih obljub ter nebroj odklonilnih odlokov na vse naše vloge, prošnje in zahteve. Ni resnica, da nam je Avstrija že prekomerno popravila škodo, ki smo jo utrpeli vsled izselitve. Razen tistih nekaj šilingov, ki nam jih je v glavnem izplačala tik pred razvrednotenjem denarja, do danes še nismo prejeli nobene odškodnine. Pa ne samo to. V vprašanju odškodnine je vse do danes načrtno in dosledno kršila ustavno določilo o enakosti vseh državljanov pred zakoni. Ravnala je z nami kot z državljani druge vrste in nas izločevala pri vseh odškodninskih zakonih.**

Ob takem zadržanju oblasti borba seveda ni lahka, **vendar izseljenci nismo in ne bomo obupali. Naš pravični boj bomo nadaljevali z vsemi sredstvi,** poslužili se bomo vseh možnosti. Če bo treba, bomo neštetim dosedanjim vlogam, prošnjam, zahtevam in intervencijam, o katerih bi lahko že napisali debele knjige, ki bi zelo glasno govorile o dejanski resnici, namreč o krivicah in zapostavljanju, pridružili še nove akcije. **Zavedamo se, da je pravica na naši strani in ta pravica mora končno zmagati. Kajti pravica je samo ena, je nedeljiva in mora veljati za vse!**

Tudi v diskusiji je bila poudarjena odločnost izseljencev, da svoje borbe ne bodo opustili prej, preden da njim in koroškim Slovencem ne bo priznana popolna enakopravnost ter popravljena škoda, ki so jo utrpeli v zadnjih desetletjih. Pravni svetovalec ZSI dr. Franci Zwitter je med drugim naglasil: **Kdo ima večjo pravico zahtevati popravo škode kot ravno slovenski izseljenci, ki so jih izgnali iz domovine samo zato, ker so ohranili zvestobo svojemu narodu.** Zato koroški Slovenci deželni vladi, ki je za praznovanje 40-letnice plebiscita zahtevala od države izdatna sredstva, že danes postavljamo svoje zahteve in jo opozarjamo na škodo, ki nam je bila v teh štirih desetletjih povzročena z načrtnim zapostavljanjem našega človeka in našega ozemlja.

Vendar pa poprava ni samo v obliki šilingov, saj tudi preganjani nismo bili zaradi denarja. Mi hočemo popolno popravo škode, posebno pa je treba naši mladini dati take šole, ki bodo popravile krivice, ki so se ji godile v preteklosti. Ugotoviti pa moramo, da novi zakoni ne pomenijo take poprave, zato so za nas tudi nesprejemljivi, ker nam jemljejo še to, kar smo že imeli. Zato je laž, če trdijo, da sta nam nova zakona dala obširne pravice; nasprotno, zakona ne izpolnjujeta člena 7, marveč kršita pravice in enakopravnost, kršita državno pogodbo. V parlamentu so hoteli od nas, da bi jim že v naprej dali zaupanje, toda koroški Slovenci smo v zadnjih letih pokazali že toliko zaupanja in dobre volje, da je mera zdaj polna. **Zaupanje jim bomo dali šele takrat, ko bomo videli, da so ga vredni, tistim pa, ki mislijo, da je prišel čas, ko nas ponovno lahko izženejo, slovesno izjavljamo: Koroški Slovenci vemo in smo že dokazali, kako se je treba boriti, koroški Slovenci poznamo tudi partizansko borbo!**

Resen opomin na izseljence je naslovil Janko Ogris iz Bilčovsa, ki je dejal: Ko smo bili izseljeni, nas je bilo mnogo, premnogo, in vsi smo se zavedali, zakaj nas preganjajo, vedeli smo, da trpimo za našo bodočnost. Danes pa žal opažamo, da so mnogi že pozabili na trpljenje, pozabili so, da smo bili izseljeni samo zato, ker smo ostali zvesti slovenskemu narodu in slovenskemu jeziku. **Mi pa ponovno izjavljamo, da hočemo ostati kar smo bili in v tej zvestobi hočemo vzgajati tudi našo mladino. Mladina, ti pa se zavedaj, da čuvaš zemljo, na kateri živi slovenski človek in ne dopusti, da bi se zgubila v tujem valu. Mladina, za kar smo se borili in trpeli izseljenci, to naj bo sveto tudi tebi!**

Zbrani izseljenci, ki so se na svojem zboru spomnili tudi svojih umrlih sotrpinov ter izvolili novo vodstvo zveze, so ponesli med svoje tovariše iz let pregnanstva in med vse koroške Slovence poziv: **Vsi v boj za naše pravice, za resnično enakopravnost!**

Avstrija v manjšinski komisiji OZN

Pred nedavnim je bila Avstrija izvoljena v podkomisijo za manjšinska vprašanja pri Organizaciji združenih narodov. Ta komisija v glavnem proučuje vprašanja zaščite manjšin in preprečitve proti njim naperjene diskriminacije zaradi rase, spola, jezika in religije.

Z izvolitvijo Avstrije v manjšinsko komisijo bo imel njen zastopnik dovolj možnosti, da se seznani z najrazličnejšimi manjšinskimi problemi v svetu. Morda bo ob temeljitem študiju tudi spoznal, kako dvolična je avstrijska manjšinska politika in da taka gotovo ne more služiti kot vzor drugim državam.

Nova jugoslovanska nota Avstriji glede manjšinskih zakonov

Kakor poroča Tanjug, se je odpravnik poslov jugoslovanskega veleposlaništva na Dunaju Djuro Matošič v ponedeljek zglasil pri državnem tajniku v avstrijskem zunanjem ministrstvu Kreiskyju, ki je nadomeščal odsotnega zunanjega ministra Figla, in mu izročil noto jugoslovanske vlade, ki se nanaša na položaj jugoslovanskih manjšin v Avstriji.

Figlov spodrsljaj v Evropskem svetu

Vse kaže, da naš zunanji minister Figl še ni dovolj vajen gladkega parketa v Evropskem svetu, kajti na nedavnem slavnostnem zasedanju ob priliki desetletnice imenovane organizacije se mu je pripetil spodrsljaj, ki ni neprijeten samo zanj osebno, marveč tudi za celo Avstrijo. Ko je na proslavi govoril kot trenutni predsednik ministrskega odbora, je v slavnostni govor vpletel tudi južnotirolsko vprašanje in ga je moral šele italijanski delegat opozoriti, da to vprašanje ni na dnevnem redu. Ker je bil istega mnenja tudi prezident Evropskega sveta, je bil minister Figl prisiljen, da se v nadaljnjih izvajanjih izogne temu problemu.

Ta dogodek živahno komentira ves avstrijski tisk in na eni strani govorijo o „nezaslišani provokaciji italijanskega delegata", na drugi strani pa ministru Figlu očitajo nezadostno poznanje diplomatskih običajev, ker bi moral vedeti, da na slavnostnih zasedanjih ni mogoče načenjati odprtih vprašanj.

Toda Figlova nespretnost postane še bolj resna, če upoštevamo, da je Avstrijo spravil v mučen položaj že prej, preden je južnotirolski problem sploh predložila Evropskemu svetu. Imamo vtis, da more biti ta nepremišljeni korak le izraz trenutne brezciljnosti Avstrije v tem vprašanju in dokazuje precejšnjo mero živčnosti pri iskanju novih možnosti za izhod iz slepe ulice. V tem primeru pa Figlov poskus gotovo ni bil posrečen uvod v obravnavanje avstrijske pritožbe glede Južne Tirolske pred Evropskim svetom, posebno še zato, ker v tej obliki lahko poveča napetost med Avstrijo in Italijo — torej med dvema državama, ki sta članici Evropskega sveta. Nauk, ki ga je moral minister Figl na zasedanju vzeti na znanje kot šolarček, pa bi mu moral biti resno svarilo za bodočnost.

Priprave za Ženevo napredujejo

Prihodnjo sredo se bodo v Parizu sestali zunanji ministri zahodnih velesil, da pregledajo rezultate, ki so jih na večtedenskih pogajanjih dosegli strokovnjaki Amerike, Anglije, Francije in Zahodne Nemčije glede bližnje zahodno-vzhodne konference v Ženevi. Na tem srečanju se bodo tudi dokončno odločili za skupno stališče, ki ga bodo na ženevski konferenci zastopale zahodne države.

Čeprav podrobnosti zaključkov, do katerih so prišli zahodni strokovnjaki, niso bile objavljene, prevladuje mnenje, da se sporazumi nanašajo zlasti na vprašanja Berlina in združitve Nemčije. Izgleda, da se namerava Zahod v bistvu sprijazniti z napovedanimi ukrepi Sovjetske zveze v Berlinu in je pričakovati, da bo pristal na prenos sovjetskega zasedbenega pooblastila na vzhodnonemško vlado, vendar le pod pogojem, da bi Vzhodna Nemčija izvrševala oblast v imenu Sovjetske zveze. Odločno pa odklanjajo zahodne države umik svojih čet s področja zahodnega Berlina in bi v skrajnem primeru pristale le na to, da bi se njihovim četam pridružile še sile Združenih narodov. Glede združitve Nemčije zastopajo na Zahodu mnenje, da je to vprašanje treba rešiti v etapah in bi se ta proces začel z organiziranjem stikov med obema nemškima državama, dočim konfederacijo obeh dežel dosledno odklanjajo. Zadnja etapa združitve Nemčije pa bi bil podpis mirovne pogodbe, ki naj bi jo podpisala splošna nemška vlada, izvoljena na skupnih volitvah v obeh Nemčijah.

Na Vzhodu pa dajejo v zvezi s konferenco v Ženevi glavni poudarek vprašanjem razorožitve in vzpostavitve razoroženega pasu v srednji Evropi. Dokončno stališče bodo izdelali na konferenci zunanjih ministrov Varšavskega pakta, ki se bo v ponedeljek začela v Varšavi. Zanimivo je, da se bo tega sestanka udeležila tudi LR Kitajska, čeprav ni neposredno vključena v Varšavski pakt.

Vendar je pričakovati, da bodo vzhodni načrti o razorožitvi naleteli na odpor zahodnih držav. Posebno Anglija zastopa mnenje, da bi smel Zahod pristati na tako ureditev le pod pogojem, če bi se na drugi strani Sovjetska zveza odločila za pristanke v nemškem in berlinskem vprašanju. Bati se je, da bo preveč trmasto povezovanje enega problema z drugim že v naprej zmanjšalo izglede za uspešen potek konference med Vzhodom in Zahodom.

Lepe besede še niso dobra dejanja

Še nekaj pripomb k razpravi o manjšinskih zakonih v parlamentu

Sicer je že dobrih pet tednov od tega, ko so v parlamentu sklepali o obeh izvedbenih zakonih k členu 7, vendar hočemo danes povedati nekaj pripomb tudi še k izvajanjem tistih poslancev, ki jih v zadnji številki vsled pomanjkanja prostora nismo mogli več upoštevati.

Za FPÖ sta med razpravo govorila poslanca Zechmann in Pfeifer, oba že od prej znana zagovornika protislovenske gonje. Zato se ni čuditi, da sta tudi ob tej priložnosti ponavljala neumnosti nemško-nacionalističnih hujskačev o „posiljevanju večine po manjšini" ter zakona odklonila z utemeljitvijo, da sta pretirano širokogrudna, ker dajeta manjšini mnogo preveč pravic na škodo večine. Ljudem takega kova bi očitno bolj ugajalo, če bi parlament sklenil zakone, ki Slovencev sploh ne bi več upoštevali, zakone, ki bi samo še ugotovili stoodstotno zmago ponemčevalne politike zadnjih desetletij.

Razočaranje poslanca Zechmanna nad tem, da boj za končno ponemčevanje Koroške takega uspeha kljub vsem prizadevanjem avstrijskih in velenemških šovinistov zaradi odpornosti slovenskega življa doslej še ni mogel zabeležiti, mora biti veliko. Le tako je razumeti njegove pripombe k šolskemu zakonu, ki so vse kaj drugega kot pedagoške, čeprav se je pohvalil, da je bil več let šolski uradnik. Sploh morajo biti njegovi pogledi na pedagoška vprašanja edinstveni, saj je odklanjal potrebo znanja slovenščine celo za tiste, ki bi se odločili za dodatno izobrazbo kot učitelji slovenščine. Ravno v tem grmu pa tiči zajec: Kakšni bi bili učitelji, ki bi se brez vsake ljudskošolske podlage učili slovenščino samo v dodatnem pouku na učiteljišču? Po njegovem mnenju pa bi tako znanje popolnoma zadostovalo za slovenske in dvojezične šole, „ki so namenjene samo manjšini". Takemu „pedagoškemu" naziranju seveda odgovarja tudi njegovo nasprotovanje obisku slovenskega nadzornika na šolah, kjer bi bila slovenščina prostovoljni predmet (verjetno bi jo nadzoroval kak strokovnjak vindišarskega jezika), kakor je dokaz njegovega „pedagoškega" pojmovanja tudi v tem, da bi morali imeti starši neomejeno pravico do prejave otrok iz dvojezične v popolnoma nemško šolo tudi kljub očitni nevarnosti, da bodo zaradi slabega obvladanja nemščine morali ponavljati razred. **Ker je pri tem mogel misliti le na slovensko mladino, njegovo mnenje dokazuje, da mu ne gre za uspešno šolsko vzgojo, marveč le za to, da bi slovenske otroke čim prej prejavili na nemške šole. S tem bi bil namreč dosežen dvojni namen: slovenski otroci bi slabo napredovali in bi šolo zapuščali kot polovični ali celo popolni tepci, slovenske in dvojezične šole pa bi ostale le še na papirju.**

Dočim je poslanec Zechmann potrebo in oblike nadaljnje borbe proti Slovencem samo rahlo nakazal, je bil njegov strankarski tovariš Pfeifer že mnogo bolj odločen. Zakona je imenoval „uspeh naše (FPÖ-jevske — op. ured.) skoraj desetletne borbe", s katero je bila „večina osvobojena pritiska, ki ji je grozil in jo zatiral". Ker pa pri novi ureditvi niso bile upoštevane vse naše zahteve, je dejal, zakonov ne moremo sprejeti. **To je vsekakor nedvoumna grožnja z nadaljnjo gonjo ne le proti slovenskemu ljudstvu, marveč tudi proti pomiritvi v deželi** in je značilna za stranko, ki tudi sedanji volilni borbi skuša dati nacionalno obeležje.

Poleg obeh FPÖ-jevcev se je v parlamentu ponižal na hujskaško raven le še ÖVP-jevski poslanec Weissmann, o katerega izvajanjih smo govorili že zadnjič. Njegovi izpadi so bili očitno preveč celo njegovim lastnim pristašem, zato se je iz njihovih vrst priglasil k besedi tudi poslanec Harwalik, ki je vsaj za silo skušal popraviti slabi vtis, ki ga je zapustil Weissmann. Kot zadnji govornik je Harwalik na podlagi ugotovitev ministerialne šolske komisije **navedel celo vrsto pozitivnih strani dvojezične šole, ki jo je imenoval „manifestacijo skupnosti" ter „instrument sožitja", dočim pomeni ločitev šol razpad skupnosti, „zato tudi ni zaželjena, zaradi vladajočih razmer pa večinoma celo neizvedljiva".** Vendar pa je pri tem prezrl bistvo vladajočih razmer, kajti kot dokaz za pravilnost sedanje ureditve je navedel deželnega poslanca Mayrhoferja, ki je „najprej demonstriral proti jezikovnemu nasilju, potem pa vzorno demonstriral za dobro sosedstvo z manjšino na Koroškem". Poslanec Warwalik nam pač ne sme zameriti, če imamo koroški Slovenci nekoliko drugačno mnenje o Mayrhoferjevem demonstriranju, saj smo v zadnjih letih že ponovno videli in občutili, kako si velikovški gospod v resnici zamišlja dobro sosedstvo.

Za SPÖ je med razpravo govoril poslanec Neugebauer, ki je že prej večkrat pokazal relativno največ razumevanja za čim bolj pravično rešitev manjšinskega problema. Tudi v parlamentu je ostro nastopil proti gonji nemških nacionalistov ter priznal, **da je zaskrbljenost koroških Slovencev v takih razmerah upravičena, ker se je bati, da bodo gotovi krogi ponovno zastavili vse sile ter se poslužili preizkušenih sredstev vplivanja in izsiljevanja, da bi dosegli čim manj prijav za slovenski pouk.** Nanje so bile naslovljene njegove besede: **Večina na južnem Koroškem je dosegla, kar je hotela, zato naj nacionalne organizacije pustijo manjšino pri miru in pustijo pri miru tudi tiste nemške starše, ki bodo svoje otroke hoteli prijaviti k pouku v slovenskem jeziku!** Vendar pa je ta njegov poziv prav tako iluzoričen kot pa njegovo mnenje glede prepovedi organizacij, ki delujejo proti pravicam manjšine, ko je dejal, da „so prepovedi v demokraciji zelo slabo sredstvo, marveč je treba govoriti, prepričevati in vzgajati". Vsakdo, ki vsaj malo pozna dejanske razmere na Koroškem in pozna zagrizenost nemških nacionalistov ter ve za njihove cilje in namene, nam bo potrdil, da je pri teh ljudeh vsaka lepa in pošteno mišljena beseda bob v steno. **Predvsem pa gre pri njihovem početju za izrazito protizakonito delovanje, ki je po § 5 člena 7 izrecno prepovedano — to je poslanec Neugebauer tudi priznal —, zato smo koroški Slovenci mnenja, da ne vse do danes more biti govora o „popolni izvedbi določil člena 7", kakor dopuščanje in uradno sankcioniranje kršenja zakonov ne more biti znak demokracije.**

Verjetno pa je težave „diskutiranja" z nacionalističnimi krogi uvidel tudi poslanec Neugebauer sam in je dejal: **Delamo si skrbi tudi o tem, da bo narejeno vse, da bi izvedba tega zakona potekala v miru, kajti v demokraciji si mora večina delati misli, ali se manjšina v njeni državi dobro počuti in v trenutku, ko nastopijo težave, mora biti prva skrb, da večina vestno pregleda, če je res napravila vse in ni opustila ničesar, da bi manjšino zadovoljila.**

Posebno obširno je socialistični govornik nakazal koristi dvojezične šole, ki „je potrebna za skupnost obeh narodnostnih skupin, dočim deljene šole vedno nosijo v sebi nevarnost, da postanejo žarišča nacionalnega fanatiziranja". **S tem je stoodstotno potrdil naše stališče in ne moremo razumeti, da je hkrati zagovarjal zakon, ki v danih razmerah na Koroškem prav tej dvojezični šoli zadaja usoden udarec, ker njenim nasprotnikom ne odpira le vseh možnosti za nove protiakcije, marveč je zgrajen na razmerah, ki so jih nacionalistični hujskači ustvarili s protizakonitimi sredstvi na podlagi nezakonitega odloka.** Prav tako je bil poslanec Neugebauer v zmoti, ko je trdil, da „tudi zakon o slovenskem uradnem jeziku pri sodiščih izpolnjuje določila državne pogodbe". Vedeti bi moral, da državna pogodba slovenščini ne priznava značaj uradnega jezika samo v treh marveč v vseh okrajih s slovenskim in mešanim prebivalstvom, in sicer ne glede na število in moč manjšine. Zato bi moral razumeti, da koroški Slovenci upravičeno odklanjamo oba zakona, ker je upravičen tudi naš dvom v resnično dobro voljo pristojnih činiteljev. **Zaupanja je namreč vreden le tisti, ki z dejanji izpriča svojo dobro voljo, kajti samo lepe besede še ne pomenijo tudi dobra dejanja.**

Medtem sta bila zakona tudi že objavljena v zveznem zakonskem listu in sta s tem začela veljati. Pri tem pa je vsekakor zanimivo naključje — ali pa celo namera — da je tozadevni zakonski list izšel ravno 11. aprila, torej na obletnico največjega zločina nad slovenskim ljudstvom na Koroškem. Ker pomenita zakona za nas novo krivico, je to še bolj značilno. Vendar vse kaže, da glede zakonov tudi na merodajnih mestih nimajo čiste vesti, kajti na Dunaju se širijo vesti, da bo treba zakone čim prej novelizirati. **Morda pa bo le prevladalo spoznanje, da ob zakonih, kateri manjšini občutno zožujejo celo tiste pravice, ki jih je imela že pred državno pogodbo, ni mogoče govoriti o dosledni in širokogrudni izvedbi določil člena 7, še manj pa o pravični in vzorni rešitvi manjšinskega vprašanja!**

Tudi cerkveno vodstvo proti koroškim Slovencem

Očitki, ki so jih na zadnjem velikem protestnem zborovanju iznašali posamezniki, skoraj brez izjeme člani cerkvenih odborov, proti cerkvenemu vodstvu na Koroškem, so bili več kot upravičeni. Saj je delegacija koroških Slovencev izvedela že dan navrh v parlamentu od ÖVP-jevskih poslancev, da je bila dvojezičnost veronauka sprejeta v novi šolski zakon „v sporazumu s cerkvijo". To se pravi v razumljivem jeziku, da se je cerkveno vodstvo na Koroškem odpovedalo vsem v raznih papeških okrožnicah postavljenim načelom o potrebi uporabe materinega jezika pri nauku in oznanjenju vere in se priključilo izrazitim sovražnikom koroških Slovencev, ki sedaj, ko so dosegli svoje v šoli, terjajo odpravo slovenščine tudi še iz cerkve.

Zato nikakor ni čudno, da je gospod generalni vikar pred nekaj tedni radevolje sprejel delegacijo „Südmarke" iz Ziljske Bistrice in z naklonjenim ušesom vzel na znanje njene neutemeljene očitke proti zaslužnemu župniku, ne da bi smatral za potrebno, da bi o nezaslišanih obdolžitvah obvestil ali župnika ali cerkveni odbor, da bi lahko ukrepala proti šovinističnim obrekovalcem in lažnikom, ko že sam noče ščititi slovenskega duhovnika.

Na to očitno protislovensko nastrojenost cerkvenega vodstva kaže tudi dogodek, ki se je zgodil zadnji teden v škofovskem zavodu na Plešivcu. Tamošnji ravnatelj Lex — sam po rodu Slovenec iz Dol pri Otoku — je v soboto, dne 18. t. m. izključil iz Marijanišča tri slovenske dijake, in sicer Eriha Prunča, Joška Konzilio in Karla Smoleta, ter dva nadaljnja kaznoval z grožnjo izključitve, ker so se dne 12. t. m. udeležili igre, ki jo je spisal Erih Prunč in jo je igrala farna mladina pri Vižarju v Grabalji vasi. Vse to se je sicer zgodilo z utemeljitvijo, da fantje baje niso povedali resnice, kam gredo, fantje sami in tudi njihovi starši pa so prepričani, da je treba vzrok težke kazni iskati v dejstvu, da so se dijaki udeležili slovenske prireditve, čeprav je bila v okviru farne mladine. Kajti slovenska farna mladina pri gotovih krogih očitno ni več dobro zapisana, zato se v naših krajih vedno bolj pogosto pojavlja nemški Katholisches Bildungswerk, ki svoje „katoliško" poslanstvo očitno vidi v tem, da hujska proti sporazumevanju med narodi.

Za omenjene študente pa je kazen tem hujša, ker morajo zaradi izključitve iz Marijanišča menjati tudi šolo, saj je gimnazija na Plešivcu dostopna samo gojencem Marijanišča.

Vsi ti primeri so lep dokaz, da se je tudi cerkveno vodstvo vključilo v šovinistično borbo proti koroškim Slovencem in gre pri tem — kakor že večkrat — mimo in preko vseh „krščanskih" načel o mednarodnosti in pravičnosti cerkve. Ogorčenje naših ljudi na zadnjem protestnem zborovanju proti ordinariatu je pokazalo, da naši ljudje ne verujejo več le lepim besedam in bo to brez dvoma prišlo do izraza tudi pri volitvah, ko ne bodo več dali glasov od cerkve forsirani ÖVP, ki z dr. Weissmannom in dr. Einspielerjem kot glavnima besednikoma na Koroškem ni le prevzela nasledstva nekdanjih liberalcev, marveč tudi vodstvo v borbi proti koroškim Slovencem.

PO ŠIRNEM SVETU

KAIRO. — V azijskih in afriških deželah se je v nedeljo začel „teden Alžirije". V tem tednu zbirajo prispevke za alžirske borce. Generalni sekretariat azijskih in afriških dežel v Kairu je v tej zvezi objavil deklaracijo, v kateri obsoja početje Francozov v Alžiru in poziva OZN, naj doseže ureditev alžirskega vprašanja. Ko je minister začasne alžirske vlade Medani govoril o petletnem boju Alžircev, je dejal, da se ne borijo samo zase, ker je njihov boj del velikega boja proti imperializmu in suženjstvu. Ideja osvoboditve Azije in Afrike ter solidarnost, ki je bila ostvarjena v Bandungu, je prav tisto, za česar obrambo se bije boj v Alžiru.

BEOGRAD. — Izvršni komite CK ZKS je na svoji seji 17. aprila razpravljal o dosedanjih pripravah za VI. kongres Zveze komunistov Slovenije. Med drugim je sklenil, da se iz tehničnih razlogov pričetek dela VI. kongresa ZKS preloži od 2. junija na 23. junij.

PARIZ. — Napovedani obisk ameriškega podpredsednika Nixona v Moskvi, kamor bo potoval v juliju, je vzbudil veliko pozornost pariških komentatorjev. Konzervativni „Aurore" meni, da bo imel Nixon, če bodo zunanji ministri štirih sil prihodnji mesec v Ženevi dosegli napredek v odnosih med Vzhodom in Zahodom nalogo, da s sovjetskimi predstavniki na kar najbolj uspešen način pripravi konferenco na najvišji ravni. Če pa se zunanji ministri ne bodo mogli sporazumeti o ureditvi nemškega vprašanja, bo moral začeti Nixon neposredne razgovore med Washingtonom in Moskvo.

PEKING. — V soboto se je v Pekingu začel Vsekitajski ljudski kongres. Sodeluje kakih 2300 delegatov. Ču En Laj je poročal o delu vlade v letu 1958 in o splošni politiki v letu 1959. Jeklo, premog in žito ter bombaž so kot štirje glavni kitajski proizvodi. Naloge za 1959 so: proizvesti 18 milijonov ton jekla (lani 11,8 milijona ton), premoga 380 milijonov ton (lani 270 mil.), pridelati 525 milijonov ton žita (lani 375 mil.) ter 5 milijonov ton bombaža (lani 3,3 mil. ton). Ču En Laj je napovedal politiko nadaljnjih skokov naprej.

TEŽPUR. — V imenu dalaj lame, ki se na begu v Indijo zadržuje v Težpuru v indijski državi Asam, so novinarjem prebrali poročilo, ki pravi, da je dalaj lama sam zapustil Lhaso in Tibet ter prišel v Indijo prostovoljno in da ni bil k temu prisiljen.

BONN. — Zahodnonemška mornarica namerava zgraditi več majhnih 100-tonskih podmornic. Te bi bile oborožene z dvema torpedoma in z manjšimi raketami. Kot poročajo iz Washingtona, je zahodnonemški obrambni minister Strauss v razgovoru z vrhovnim komandantom Atlantske zveze za Atlantik admiralom Wrightom razpravljal o sodelovanju Zahodne Nemčije v okviru mornariških sil Atlantske zveze. Doslej še nobena zahodnonemška ladja ni bila pod neposrednim poveljstvom Atlantske zveze.

OSLO. — Ameriška letala iščejo umetni satelit „Raziskovalec II", ki so ga izstrelili pred 14 dnevi in o katerem zdaj menijo, da je padel v morje blizu Spitzbergov. V tem področju so namreč prebivalci videli padalo, ki je padalo proti morju. Časovno se opazovanje ujema s časom, v katerem naj bi se satelit, kakor je napovedalo poveljstvo ameriškega oporišča v Inglewoodu v Kaliforniji, vrnil na zemljo. Američani so prvotno skušali nad Havaji ujeti satelit, vendar se jim to ni posrečilo zaradi slabega delovanja naprav v njem.

WASHINGTON. — Neka študentska manifestacija, organizirana v znamenju protesta zaradi segregacije v šolah južnih držav, je bila povod, da je predsednik ZDA Eisenhower izjavil, da ne bo zadovoljen vse dotlej, dokler zadnji sledovi rasizma ne bodo izginili iz ameriškega življenja.

BERLIN. — Sodišče v Dresdenu je obsodilo skupino študentov, ki jih dolžijo protidržavnega delovanja in zvez z zahodnonemškimi vohunskimi organizacijami. V obtožnici je navedeno tudi, da so študentje širili letake s protidržavnimi parolami ter skrivali orožje in eksploziv. Voditelj skupine Bauer je bil obsojen na deset let robije, ostali pa so bili obsojeni na robijo od 4 do 8 let.

PARIZ. — Imenovanje Christiana Herterja za novega ameriškega zunanjega ministra je naletelo na ugodne komentarje in odmev v uradnih in diplomatskih krogih Zahodne Evrope. V Parizu je predsedstvo francoske vlade objavilo sporočilo, v katerem je rečeno, da „to imenovanje sicer ni posebno presenečenje." „Herterja smatramo za človeka, ki ima velike izkušnje v diplomatskih problemih", je še rečeno v sporočilu. Novi šef ameriškega State Departementa Herter se je rodil v Parizu leta 1895. Osnovno izobrazbo je dobil v Parizu, zatem pa je odšel v ZDA.

BIELEFELD. — Na osnovi ankete instituta za proučevanja javnega mnenja „Emnid" se je 49 % vseh odraslih prebivalcev Zahodne Nemčije odločilo za kandidaturo Adenauerja za prezidenta republike, 30 odstotkov je tej kandidaturi nasprotovalo, medtem ko je 21 odstotkov ljudi do tega nevtralnih.

MONTEVIDEO. — Po zadnjih poročilih je število ljudi, ki so utrpeli škodo zaradi poplav naraslo na 30.000. Narodni svet urugvajske vlade je v zvezi s poplavami izvedel vrsto ukrepov, ki jih navadno izvajajo v času obsednega stanja. V deželi so omejili potrošnjo hrane, vojna mornarica je dobila nalogo, da pomaga poplavljencem, medtem ko so naročili helikopterjem in trgovskim ladjam, da nudijo svoje usluge vladi.

PRAGA. — Češkoslovaški poslanik na Dunaju je izročil avstrijskemu zunanjemu ministrstvu noto, v kateri protestirajo proti povečanju aktivnosti raznih neonacističnih in revanšističnih organizacij v Avstriji. V noti je rečeno, da pripravljajo maja na Dunaju proslavo „Dneva sudetskih Nemcev" in da pristanek avstrijskih oblasti na proslavo ne daje možnosti za poboljšanje dobrih odnosov med dvema deželama.

WASHIGTON. — Demokratski senator Humphrey je predložil senatu osnutek zakona o uvedbi petletnega programa za prodajo ameriških kmetijskih presežkov tujini. Ustanovili bi posebno ustanovo, ki bi izvajala program „Hrana za mir". Letno bi prodali tujini viške v vrednosti dveh milijard dolarjev in to za nacionalne valute kupcev. Sedaj prodajo letno za 1,5 milijarde dolarjev poljedelskih pridelkov. Predvidevajo, da bodo v posebnih primerih podarili viške v vrednosti 250 milijonov dolarjev.

ZAPISKI OB USPELEM GOSTOVANJU TRŽAČANOV NA KOROŠKEM:

SNG Trst uresničuje gesla bratstva in sporazumevanja med narodi

O Slovenskem narodnem gledališču v Trstu smo v zadnjem času slišali nekaj več, saj so tržaški bratje prvič gostovali pri nas na Koroškem. Za nas je bilo to prvo gostovanje pomemben zgodovinski dogodek, ker smo s tem brez dvoma dobili tesnejše stike z našimi brati, ki živijo kot slovenska manjšina pod Italijo. Uvodoma bi navedli še nekaj zanimivih podatkov o delovanju in ustvarjanju, o načrtih in stremljenjih SNG Trst.

Slovensko narodno gledališče v Trstu, ki je, kot smo že zapisali, v eni sezoni sposobno dati 280 predstav, razpolaga z 38 osebami stalnega kadra. Sem spadajo igralci in tehnično osebje. Značilno je, da tehniki in delavci ne oskrbujejo samo odra in premeščajo kulise, marveč stalno nastopajo tudi kot igralci v različnih vlogah. Na ta način je ves kolektiv bolj povezan in brez dvoma to tudi dosti doprinaša k uspešnemu skupnemu sodelovanju. Vsekakor bi se od SNG v Trstu marsikatero gledališče, ki komaj životari in požira ogromne subvencije, lahko marsikaj naučilo. Prav gotovo bi poznanje delovanja tega gledališča v marsikakšnem pogledu lahko koristilo tudi celovškemu Mestnemu gledališču, ki se stalno bori z različnimi težavami.

Tržaško gledališče mnogo nastopa izven Trsta na podeželju, na Goriškem in v Slovenskem Primorju. Največja težava gledališča je v tem, da zaenkrat še ne razpolaga z lastno dvorano. Razveseljivo pa je dejstvo, da bodo v kratkem dobili novo dvorano v slovenskem „Kulturnem domu", ki ga sedaj gradijo italijanske oblasti v Trstu, da s tem poravnajo škodo, ki so jo povzročile fašistične tolpe s požigom starega slovenskega „Kulturnega doma".

Zelo zanimivo je, da SNG v Trstu mnogo nastopa tudi na prostem, kjer uspešno izrablja naravno okolje. Med stalne prireditve na prostem spadajo predstave „Primorskih zdrah" v Piranu. Gusarji, ki nastopajo v tem odrskem delu, se vozijo s čolni prav po morju in naravni efekti odlično učinkujejo na ves potek. V načrtu imajo stalno predvajanje „Romea in Julije" na velikem trgu v Kopru. Trg je namreč zelo primeren za to delo in potrebne bodo le malenkostne umetne kulise, ker v ostalem bodo uspešno mogli izkoristiti naravno okolje. Korekture, ki bodo potrebne, bodo z lahkoto mojstrili, saj imajo v svoji sredi odlične scenografe. Med njimi omenimo samo slikarja Jožeta Cesarja, ki je svoje slike razstavljal tudi že v celovškem „Künstlerhausu".

Med velike načrte SNG v Trstu spada vsekakor načrt stalnih predstav „Celjskih grofov" na zgodovinskem gradu Socerbu, ki se nahaja že na jugoslovanski strani in s katerega je prekrasen pogled na Trst, na morje, na številne slovenske vasi, ki so pod Italijo. Socerb je velika turistična zanimivost, ki pa bo še večja, če bodo Tržačani uresničili svoj načrt.

Slovensko tržaško gledališče je dostikrat gostovalo tudi na Ljubljanskih festivalih in se tudi na tej osrednji slovenski kulturni manifestaciji zelo uspešno uveljavilo. Sredi maja letos pa se bo udeležilo dramskega festivala v Novem Sadu, kjer bo nastopalo z dramsko fantazijo Josipa Tavčarja „Pekel je vendar pekel".

Gostovali so na našem podeželju

Izredno veseli smo, da smo košček njihovega dela lahko spoznali tudi mi, ko smo sledili predstavam „Sopotnika" ter „Zločin in kazen".

Z Jan de Hartogovo komedijo „Sopotnika" so Tržačani nastopili v Šmihelu, v Žitari vasi, v Glinjah in v Ločah ob Baškem jezeru. Na žalost pa je morala predstava v Bilčovsu odpasti, ker so oblasti zopet enkrat hotele onemogočiti izvajanje kulturnega programa v slovenskem jeziku med koroškimi Slovenci. Razočaranje ljudi v Bilčovsu, ki so se zbrali zvečer na predstavi, je bilo veliko in se je razvilo v spontano protestno zborovanje proti kršenju naših pravic. Le po skrajnih naporih in težkočah je uspelo priboriti „Salomonsko rešitev" ter omogočiti nadaljnja nastopanja.

SOPOTNIKA — Štefka Drolčeva kot „Ona" in Joško Lukeš kot „On"

Pri izbiri del za gostovanje pri nas so imeli Tržačani srečno roko, ko so za podeželje izbrali „Sopotnika", komedijo, ki je ljudi ogovorila ter prinesla na dan košček iz življenja slehernega.

Jan de Hartog, nizozemski pisatelj in dramatik, je v komedijo, ki se stopnjuje v dramo, vnesel toliko življenja in toliko življenjskih momentov, da je celotno delo ena sama priča o globini, veselju in težavah zakonskega življenja. Seveda pa je v veliki meri uspeh dela odvisen od umetnikov, ki ga posredujejo ljudem. Lahko pa trdimo, da sta Štefka Drolčeva v vlogi „Ona" in Jožko Lukeš v vlogi „On" mojstra svojega poklica, saj sta na vseh predstavah, ki so bile izredno dobro obiskane, pritegnila gledalce in jim nudila edinstveno kulturno doživetje. Prepričevalno sta odigrala svoji težki vlogi v vseh fazah, od prvih dni skupnega življenja kot mladoporočenca pa do starčevskih let in tragičnega konca. Tudi scena je bila kljub pretesnih odrov učinkovita.

V zahvalo so prosvetna društva podarila obema igralcema šopke rož, predsedniki društev pa so v nekaj besedah izražali prisrčno zahvalo za gostovanje ter poudarjali splošno željo občinstva, da bi bratje še prišli gostovat na Koroško. Žal pa je bilo igralcem, da niso mogli nadoknaditi izpadlo predstavo, ker je Štefka Drolčeva obolela. Kljub hudim bolečinam je nastopila še v Ločah ter s tem pokazala veliko junaštvo, a ji naslednjega dne ni bilo več mogoče nastopiti v Bilčovsu.

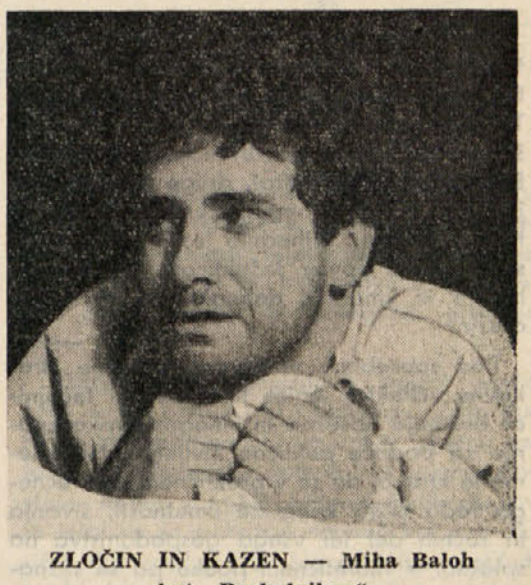

ZLOČIN IN KAZEN — Miha Baloh kot „Razkolnikov"

„Zločin in kazen" v celovškem domu glasbe

Pred polno zasedeno dvorano — preko 350 ljudi, med katerimi sta bila tudi vodja kulturnega oddelka pri deželni vladi dvorni svetnik dr. Otmar Rudan in generalni konzul FLR Jugoslavije v Celovcu Boris Trampuž (italijanski konzul v Celovcu se je opravičil) — so se odvijale scene in zaživel je ruski človek iz časa velikega Dostojevskega, zaživel je človek, ki se je boril z vsakdanjimi težavami za življenjski obstanek. Globoko doživeto so igrali posamezni igralci svoje vloge in pritegnili občinstvo v globoko zaverovanost, zamaknjenost, kar delo samo zahteva, saj sloni na številnih globokih momentih duševnega boja in je polno nenadnih preobratov. „Zločin in kazen" je delo, ki pritegne vsakogar, ker na odru zaživijo ljudje v svojem naravnem okolju in se kažejo v svojih naravnih kvalitetah in slabostih. Sploh nam je tip slovanskega, ruskega človeka blizu, nam je soroden in zaradi tega tudi lažje razumljiv.

V glavni vlogi smo videli Miho Baloha kot Razkolnikova — mladega študenta, ki z namenom, da bi opravil dobro delo, ubije oderuhinjo Aljono in po nesrečnem naključju še njeno sestro, ki bi kot edina priča lahko odkrila njegov zločin. Baloh je svojo težko vlogo, polno duševnih probratov in notranjih bojev, izvrstno in prepričljivo podal v vseh situacijah — pred preiskovalnim sodnikom Petrovičem, pred sestro in materjo ter svojo izvoljenko Sonjo, pa tudi ob koncu, ko ves strt in notranje spreobrnjen prostovoljno prevzame kazen.

Izvrstno je podal vlogo zapitega državnega uradnika Marmeladova Jožko Lukeš, Rado Nakrst pa vlogo preiskovalnega sodnika Porfirija Petroviča. Posebej bi še omenil vloge študenta Razumihina, Raskolnikovega prijatelja, ki jo je igral Julij Guštin, in posestnika Svidrigajlova, ki jo je igral Stane Starešinič. Med odlične ženske vloge spadajo prav gotovo Sonja, Marmeladova hči, ki jo kruta usoda prisili, da postane pocestnica — Mira Sardočeva; Dunja, Raskolnikova sestra Bogdana Bratuževa in še druge. O vsaki posamezni vlogi bi lahko navedli nekaj umetniškega in življenjsko prepričljivega, a omejili se bomo na splošno ugotovitev, da so igralci verno podali delo velikega ruskega umetnika Dostojevskega in nudili občinstvu res dragocen kulturni užitek.

Veliki uspeh je v veliki meri pripisati tudi režiserju Jožetu Babiču, ki se je v psihološko tako mnogolično delo izvrstno vživel in razumel vse odtenke človeške duše v kritičnih trenutkih. Tudi scena scenografa Sveta Jovanoviča je bila učinkovita kljub utesnjenim pogojem na premajhnem odru.

Dolgotrajno aplavdiranje občinstva in pa globoka zaverovanost in napetost med predstavo so najboljše spričevalo, da so umetniki iz Trsta dosegli svoj cilj. Šopki nageljnov so bili skromno priznanje za veliko prizadevanje.

Ob zaključku je spregovoril predsednik SPZ dr. Franci Zwitter ter se zahvalil za kvalitetno gostovanje. Govoril je o velikem kulturnem poslanstvu SNG v Trstu ter poudaril, da ni manjšine, ki bi imela tako ustanovo, ki ni velikanskega pomena le za Tržačane, marveč obenem tudi za nas, saj nam nudi z gostovanjem velike kulturne dobrine in nas povezuje. Zaželel je, naj bi SNG v Trstu še nadalje vršilo poslanstvo zbliževanja in utrjevalo enotnost kulture vsega slovenskega naroda ter kovalo bratstvo in sporazumevanje med narodi. Izrazil je prepričanje, da bodo Tržačani prišli kmalu spet na Koroško, saj je tak obisk, ki široko odpira vrata za sporazumevanje med narodi, posebnega pomena ravno danes, ko se nekateri trudijo, da bi postavili neprehodne pregraje med narode in države.

Modest Sancin se je v imenu ansambla SNG zahvalil za prisrčni sprejem na Koroškem ter dejal, da bodo še prišli na gostovanje, kar je občinstvo z velikim navdušenjem in ploskanjem pozdravilo.

Takih gostovanj si še želimo, ker s tem se spoznavamo in povezujemo ter utrjujemo skupno borbo za naš obstanek kot narodna manjšina, kot slovenski narod.

Mladi ruski umetniki so z velikim uspehom gostovali v Celovcu

Minuli ponedeljek zvečer je skupina 13 mladih ruskih umetnikov in umetnic nastopila v napolnjeni veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu. Številna publika je bila navdušena, do skrajnosti zadovoljna ter nad vse prijetno presenečena nad zares izrednim umetniškim užitkom, ki ga je nudil mladi ansambel. Med navzočimi je bilo veliko udeležencev iz podeželja, ki jim nikakor ni bilo žal, da so žrtvovali večer, ker doživetje je bilo nevsakdanje.

Težko bi bilo izluščiti, katere točke so v brezhibno se razvijajočem dveurnem sporedu najbolj ugajale, ker vse so bile podane na visoki umetniški ravni ter so se stopnjevale od številke do številke, kakor je raslo tudi prekipevajoče navdušenje publike.

Program je pokazal odrezek iz ogromne sovjetske umetniške ustvarjalnosti. Ljudje, ki se razumejo na klasično glasbo in jo ljubijo, so ob igranju na klavir, harmoniko in violino prišli brez pridržka na svoj račun, prevzela pa je tudi one, ki nimajo tako visoke glasbene izobrazbe. Z ljudskimi plesi so umetniki spravili vse številno občinstvo v najboljšo voljo in razpoloženje. Vsi so bili zamaknjeni ob nastopu primabalerine od opernega gledališča v Leningradu. Skoraj neverjetno je, kaj so pokazali akrobati, za katere zakon teže očitno ne velja več. Edinstveno je bilo tudi z nedosegljivo spretnostjo prikazano predvajanje žonglerke, kar je vzbudilo nedeljeno občudovanje.

Ko se je ansambel ob koncu skupno poslovil na odru, so ljudje še dolgo navdušeno ploskali in dali duška svojemu zadovoljstvu ter priznanje mladim umetnikom iz daljne slovanske pokrajine.

KULTURNE DROBTINE

● **Televizija** se ne širi le v Ameriki, marveč tudi v Evropi hitro osvaja vedno širše kroge prebivalstva. Po neki statistiki so v Nemčiji našteli že okrog 2 milijona televizijskih sprejemnikov; v Franciji jih imajo 1 milijon in tudi v Italiji se njih število že približuje 1 milijonu. Na Holandskem je število televizijskih sprejemnikov sicer bistveno nižje, vendar je za malo državo razmeroma kar veliko, če so jih našteli že okoli 316.000 v letu 1958. V Belgiji so jih v istem času imeli 185.000 in tudi pri nas v Avstriji se njih število vrti že okoli 60.000.

● **Na zasedanju avstrijske gledališke zveze** v Lincu so sklenili, da bo dunajski Burgtheater v bodoče vsaj enkrat v letu gostoval v Celovcu, Grazu, Linzu, Salzburgu in Innsbrucku. Prav tako bodo posebno talentiranim gledališkim igralcem iz zveznih dežel omogočili, da bodo po eno leto gostovali v dunajskem Burgtheatru in tako pospeševali svoje sposobnosti.

● **V avstralski prestolnici Melbourne** so odprli nov glasbeni dom, ki razpolaga z 2000 pokritimi sedeži, poleg tega pa ima še prostora za nadaljnjih 20.000 oseb v obliki amfiteatra. Gradbeni stroški so znašali 160.000 funtov.

● **Na mednarodnem festivalu** za kratke kulturne in dokumentarne filme v Oberhausen so prvo nagrado priznali holandskemu filmu „Steklo". Drugo nagrado je prejel češki film „Otroci slikajo". Skupno je na festivalu sodelovalo 120 filmov iz 25 držav.

80 let bolgarske Narodne knjižnice

V modernem poslopju v Zofiji nastanjena bolgarska Narodna knjižnica obhaja svoj 80-letni jubilej. Iz skromnih začetkov se je v teh desetletjih razvila v osrednjo zakladnico znanja in literature ter služi tudi kot znanstveni institut. Knjižnica razpolaga z velikim številom dragocenih starih in najstarejših dokumentov iz bolgarske zgodovine kakor tudi o nastanku in razvoju bolgarskega jezika. Inozemske obiskovalce zanimajo zlasti rokopisi, stari tiski in knjige, ki pomenijo pravo redkost. Mnogi taki dokumenti segajo nazaj v 10. stoletje. V orientalskem oddelku hranijo dragocenosti iz zgodovine vzhodnih narodov, dočim obsega oddelek „Bolgarski zgodovinski arhiv" nad 500.000 dokumentov, med katerimi so mnogi tako dragoceni, da jih imajo shranjene v posebnih steklenih vitrinah. Trenutno obsega knjižnica okoli 600.000 zvezkov in je bogato založena tudi z literarnimi deli iz vsega sveta, saj vzdržuje redno zamenjavo s 350 knjižnicami in instituti v inozemstvu.

Kdor več ve in zna, ima lepše v življenju...

Slovensko šolsko društvo prireja v Dijaškem domu v Celovcu gospodinjske tečaje. Prihodnji teden bodo zaključili tretji tečaj. Tečajnice so zastopane iz vseh krajev naše zemlje, kjer se govori slovenska beseda. Ena je iz skrajnih Vrat, druge iz vseh krajev do preko Pliberka, Železne Kaple in tudi iz Kostanj. Prihodnjo jesen bodo vrata spet odprta novim tečajnicam. Dekleta izhajajo iz kmečkih, delavskih in obrtniških družin.

Pod sposobnim vodstvom priznane strokovne učiteljice Anice Kokotove si tečajnice osvajajo obsežno in mnogostransko znanje za bodoče poklicno življenje. Navedemo le kratko, da se v praktičnem delu učnega reda učijo kuharske umetnosti, šivanja in ročnih del ter vsega gospodanjstva na splošno. V teoretičnem pouku pa se seznanjajo s hranoslovjem, živiloznanstvom, zdravstvom, nego dojenčkov, krojnim risanjem, vzgojeslovjem, vrtnarstvom in mnogim drugim.

Obsežna tvarina učnega reda zahteva, da dekleta izkoristijo čas tečaja do skrajnosti. Od jutra do večera so vprežene v delo ter jim preostaja le zelo malo prostega časa. V tednih tečaja se morajo odreči marsikakšnemu ugodju, kar pa storijo rade po izreku: besede mičejo, zgledi vlečejo. Zgled jim je po svoji marljivosti in prizadevnosti učiteljica, ki si je s svojim odnosom znala pridobiti naklonjenost vseh, kar so na vprašanje tudi same enodušno potrdile. Dejale so, da niso srdite na učiteljico, čeprav je včasih stroga in zahteva red ter učne uspehe. Rekle so, da so same včasih malo sitne, kar pa je pripisati samoumevno mladostni razigranosti.

V tečaju posvečajo skrb tudi prosvetno-kulturni izobrazbi s petjem, učenjem igre, skupnim branjem, pisanjem v šolske zvezke in drugim. Koristno prizadevanje naj bi nekoliko nadomestilo pomanjkljivo znanje zbornega jezika, ki ga naši mladini osnovna šola še vedno ne posreduje v zadovoljivi meri. Skupno so v večernih urah prebrale povest Miklova Zala, učijo pa se igro Trije tički, s katero bodo nastopile na zaključni prireditvi v Podravljah.

Za zaključno prireditev v Podravljah se sploh pridno pripravljajo. Na razstavi bodo v odrezku zajeti mnogi predmeti iz gospodinjske stroke, ki bodo vsaj v malem pokazali, kaj vsega koristnega so se dekleta učile v tečaju. V ostalem pa je na sporedu pester kulturni program, kakor pri nas drugače biti ne more, ker človek ne živi samo ob kruhu. V tem delu so na sporedu petje domačih pesmi, deklamacije, venček narodnih pesmi in igra. Za dekleta bo to prvi nastop pred občinstvom.

Ko so dekleta vstopile v tečaj, so se pojavile nekatere jezikovne težkoče, ker šole, kakor že rečeno, jezikovno ne nudijo naši narodnosti tega, kar bi morale po zakonu in še posebej po členu 7 državne pogodbe. Nasprotno, slej ko prej izpodrivajo slovenščino iz šol. Dočim za nemško govoreče otroke gulijo nemščino v šolah, da se morejo iz različnih dolin, ki ima vsaka svoj dialekt, med seboj razumeti, osporavajo naši mladini pouk materinščine. Toda težkoče so bile kmalu premostene, gojenke so se prav dobro razumele in skovale med seboj iskreno tovarištvo. Dejale so, da se bodo po treh mesecih skupnega učenja težko ločile in poslovile ena od druge. Zagotavljale so, da bodo ostale medsebojne vezi trajne. Med seboj si bodo dopisovale in se obiskovale. Polne hvaležnosti so izjavile, da tudi svoje učiteljice ne bodo pozabile ter jo že v naprej vabijo na svoje domove. V ostalem so dejale, da se hočejo pozneje večkrat srečati na sestankih skupno s prejšnjimi absolventkami.

Nekatere bodo po izstopu iz tečaja takoj vstopile v službo, druge pa se bodo vrnile na domove svojcev. Strokovna podlaga pa, ki so si jo osvojile v tečaju, jim bo mnogo koristila v poklicnem življenju in nadaljnjem razvoju. Tudi za te absolventke bo veljalo: kdor več ve in zna, ima lepše v življenju!

Zveza koroških partizanov obvešča

V nedeljo, dne 26. aprila 1959, ob 2. uri popoldne bo v **Lobniku pri Železni Kapli odkritje spominske plošče** na rojstni hiši narodnega heroja **Franca Pasterka-Lenarta,** ki je padel 6. aprila 1943 in njegovega brata **Jurija Pasterka,** ki je bil 29. aprila 1943 obglavljen na Dunaju.

Pridite v obilnem številu v zeleni Lobnik, da se z odkritjem spominske plošče znova poklonimo spominu naših nepozabnih žrtev!

*

Redni občni zbor Zveze koroških partizanov

bo v soboto, dne 2. maja 1959, ob 9. uri v dvorani I. Delavske zbornice v Celovcu.

Razne vesti iz Koroške

Minuli torek je v hiši mizarskega mojstra Gabriela Napečnika v Vovbrski gori pri Djekšah izbruhnil požar in povzročil precejšnjo škodo. Pogorelo je prvo nadstropje z enim stanovanjem, gasilska voda pa je vdrla skozi pregoreli strop ter napravila veliko škodo tudi v delavnici. Skupno škodo cenijo na okoli 150.000 šilingov. Domače in sosednje požarne brambe so preprečile, da se ogenj ni razširil tudi na sosednja poslopja.

Pretekli teden se je spet primerilo visoko število prometnih nesreč s hudimi posledicami. Na Koroškem jih je bilo 53 z 92 poškodovanimi in 5 mrtvimi osebami. V vsej državi pa se je pripetilo 1206 prometnih nezgod, pri katerih je bilo skupno 1041 oseb poškodovanih, 38 pa mrtvih. V 40 primerih so vozniki pobegnili, v 62 primerih pa so ugotovili, da so bili šoferji v alkoholiziranem stanju.

Grozotne smrti je umrla neka 77-letna ženska iz Celovca na cestnem prehodu pri Plattenwirtu. Vse kaže, da je nesrečnica očividno napravila samomor. Vrgla se je pod motorni vlak, ki vozi iz Celovca proti Beljaku ob 18.45 uri. Vlak se je s polno brzino bližal prehodu, ko je strojevodja zapazil, da je ženska skočila na progo. Ni več mogel pravočasno ustaviti vlaka in kolesje je strahotno razmesarilo žensko. Posamezne kose trupa so pobirali v okolici 100 metrov. Ker ni imela pri sebi nobenih papirjev, so šele pozno zvečer ugotovili njeno identiteto.

V Gorenčah je konj udaril mladega kmeta Avgusta Bidriha in ga hudo poškodoval. Ponesrečeni je konja krtačil, ko je sicer pohlevna žival nenadoma udarila z nogo.

Vabilo na

Literarne večere

ki bodo:

V Kotmari vasi pri Šimonu v Št. Gandolfu v petek, dne 24. aprila ob 20.00 uri,

na Radišah v društveni sobi v soboto, dne 25. aprila ob 20.00 uri,

v Pliberku v dvorani pri Brezniku v nedeljo, dne 26. aprila ob 9.30 uri,

v Št. Primožu pri Voglu v nedeljo, dne 26. aprila ob 20.00 uri,

v Celovcu v modri dvorani Doma glasbe v ponedeljek, dne 27. aprila ob 19.00 uri.

Slovenski pasatelji in pesniki Miško Kranjec, Anton Ingolič, Ivan Minatti, Kajetan Kovič in Mitja Mejak bodo brali iz svojih del in govorili o sodobni slovenski književnosti.

Predavanja bodo vsakemu odprla vpogled v odlomek bogate slovenske literature, zato vabimo k številni udeležbi.

Slovenska prosvetna zveza

Rudolf Mencin, starosta koroških slovenskih učiteljev — osemdesetletnik

Jubilant Rudolf Mencin je bil rojen 17. aprila 1879 v Libeličah pri Dravogradu kot sin šolskega upravitelja na tamošnji šoli.

Mladi Rudi je na celovškem učiteljišču sredi nemškega ozračja in dijakov ostal zaveden Slovenec ter s svojim značajem ugodno vplival tudi na druge učiteljiščnike slovenskega rodu. Vzgojitelj mu je bil znani profesor slovenščine Josip Apih.

Po končanem učiteljišču je Mencin nastopil prvo službo v Škocijanu. Zaradi raznarodovalne vzgoje na celovškem učiteljišču je imel zelo majhno število narodno zavednih poklicnih tovarišev. Z vsemi pa, ki jim narodne zavednosti niso zamorili, je vzpostavil tesne stike. Takrat je bil v Škocijanu za kaplana pisatelj Ksaver Meško, s katerim sta se zelo spoprijateljila.

Prav tako se je Mencin povezal tudi s poklicnim tovarišem Francem Aichholzerjem in v nenehnem prizadevanju sta se skozi 55 let borila za duše koroških slovenskih otrok, ki jih je prav v šolah zastrupljal naval potujčevanja. Oba šolnika sta bila slovenskim koroškim učiteljem dobra pedagoška svetovalca in vodnika tudi pri izvenšolskem prosvetnem delu.

Mencin je slovenske učitelje organiziral v okviru ferialnega društva slovenskih koroških akademikov „Gorotan", društvo, ki je prav pod njegovim vplivom postalo splošno kulturno društvo slovenskih izobražencev na Koroškem. Na neštetih sestankih učiteljev je Mencin predaval in vodil razgovore ter razprave.

V vzgoji slovenskega učiteljskega naraščaja je Mencin videl jedro pravilnega uravnavanja osnovnega šolstva za slovensko govoreče prebivalstvo na Koroškem. Zato je zelo vneto podpiral zgraditev Doma učiteljiščnikov v Celovcu ter se prizadeval za gmotna sredstva siromašnim študentom na učiteljišču. Pri sestavi statistike o slovenskem šolstvu na Koroškem je vzpodbudno in dejansko sodeloval. Veliko je sodeloval pri šolski Ciril-Metodovi družbi in vodstvo nenehno opozarjal na potrebe koroških Slovencev. Zaradi svojega naprednega prepričanja, ki ga je zmerom odločno zastopal, je prišel večkrat navzkriž tudi s takratnim konservativnim vodstvom, zaradi svojega umerjenega, možatega in prepričevalnega nastopa pa je užival ugled tudi med uvidevnejšimi nemškimi sodeželani in političnimi nasprotniki. Deželna šolska oblast in posebno nadzornik Benda pa sta Mencina preganjala, da se je moral umakniti na Štajersko, kjer je učiteljeval v Št. Petru pri Mariboru.

Koroške slovenske zemlje in njenega ljudstva pa ni pozabil nikoli, posebno z učitelji in študenti je ostal vedno v stalnih stikih. Šolnik Mencin se je ter se tudi danes še marljivo uveljavlja v publicistiki. V letih 1919 do 1920 je sodeloval pri urejevanju listov „Korošec", „Koroška Zora" ter pri mladinskem listu. Po letu 1920 je Mencin postal okrajni šolski nadzornik na Prevaljah.

Mencin se je zelo marljivo udejstvoval v odboru Kluba koroških Slovencev in zelo mnogo sodeloval pri mladinskih listih. Neutruden je kot pisec elaboratov, razprav in člankov v slovenščini in nemščini, del, ki se nanašajo na narodnostna vprašanja. Svet za prosveto in kulturo LR Slovenije mu je leta 1958 podelil v znak priznanja za njegovo delo jubilejno nagrado.

Številnim čestitkam ob osemdesetletnem jubileju šolnika Rudolfa Mencina se pridružujemo tudi koroški Slovenci z željo, da bi mu bilo naklonjenih še mnogo zdravih in zadovoljnih let!

Dr. J. F.

PRIREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Slovensko prosvetno društvo v Škofičah
vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v soboto, dne 25. aprila 1959, ob 20.00 uri pri Schützu.

Pela bosta:
moški zbor iz Loge vasi in mešani zbor iz Škofič.

Na sporedu je tudi igra-enodejanka:
Vrag na vasi

Pridite v obilnem številu!

VABILO

Voditeljica in tečajnice gospodinjskega tečaja, ki ga v Celovcu prireja Slovensko šolsko društvo, vabijo na

ZAKLJUČNO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo, dne 26. aprila 1959 v Podravljah.

Razstava kuharskih in šiviljskih izdelkov bo odprta od 8. ure dalje v Kmetijski šoli;

kulturni spored z igro „Trije tički", venčkom narodnih plesov ter petjem in deklamacijami pa se bo pričel ob 14. uri v gostilni pri Mačku.

Vsi od blizu in daleč prisrčno vabljeni!

Iz Beljaka

Beljaška kino-predvajanja je lani obiskalo 901.192 ljudi. V letošnjem marcu so našteli v beljaških kinih 70.564 obiskovalcev. Predvajali so 27 filmov, med temi 13 ameriških, 11 nemških in 2 avstrijska. Kaže, da tudi v tem dravskem mestu prevladujejo ameriški kavbojski filmi. Pri štirih gledaliških predstavah v marcu je bilo prisotnih 1834 oseb, pri dvanajstih predavanjih pa 1217. Na pet športnih prireditev je prišlo 1636 ljudi. —

V klavnici v Beljaku so meseca marca zaklali 22 konjev, 51 volov, 24 bikov, 119 krav, 387 telet, 7 ovac in 1456 svinj v skupni teži 198.161 kilogramov.

Grabštanj

Pri kmetu Janezu Prosseggerju v grabštanjski občini je minuli petek izbruhnil požar, ki je uničil gospodarsko poslopje do tal. Poslopje so šele pred enim letom gradbeno obnovili. S poslopjem vred so zgorele tudi vse zaloge sena in slame, kakor tudi več kmetijskih strojev. Skupno škodo cenijo na okoli pol milijona šilingov.

Iz bližnje in daljnje okolice so prihitele požarne brambe. Zaradi pomanjkanja vode pa pri gasilni akciji niso mogle mnogo storiti. Le z vodo iz tankov požarnih bramb iz Grabštanja in Velikovca so mogli gasilci preprečiti, da se ogenj ni razširil tudi na sosednje objekte.

Vzrok požarne nesreče še ni ugotovljen, domnevajo pa, da je bil ogenj podtaknjen. Orožništvo se prizadeva, da razčisti vzrok požara.

*

Na Jesenicah je umrla v starosti 75 let mati Katarina Vernik, ki je rodila slovenskemu ljudstvu narodnega heroja Matijo Vernika-Tomaža. Matija Vernik-Tomaž je koroškim Slovencem in vsem demokratično mislečim v svetlem spominu, ko je v boju proti nacističnemu nasilju žrtvoval za svobodo in lepšo bodočnost svoje najdražje svoje mlado življenje. Njegovo zadnje počivališče je na pokopališču v Št. Janžu, gomila, ki je koroškim Slovencem kot svetišče katero hvaležna srca z ljubeznijo krasijo in negujejo. Tudi pokojna mati je požrtvovalno sodelovala pri prizadevanjih za skupne visoke cilje.

KOLEDAR

Petek, 24. april: Jurij
Sobota, 25. april: Marko
Nedelja, 26. april: Klet
Ponedeljek, 27. april: Cita
Torek, 28. april: Pavel
Sreda, 29. april: Peter
Četrtek, 30. april: Katarina

Zimsko spanje in polet v vesolje

Številni primeri kažejo, da je zmrzovanje in ponovno oživljanje človeškega organizma mogoče, najnazornejši izmed njih pa je pripetljaj nekega Napoleonovega maršala. Med vojno z Rusijo leta 1812 je topovska krogla vrgla tega maršala s konja. Kot mrtev se je zgrudil. Ker več ur ni dajal znakov življenja, so ga zakopali v sneg. Naslednjega dne so vojaki izkopali maršalovo truplo iz ledenega groba in ga začeli pripravljati na prevoz v domovino. Po nekaj urah umivanja in oblačenja je Napoleonov maršal v splošno presenečenje nenadoma odprl oči, potem pa se je zganil in spregovoril. Po tem dogodku je živel še vrsto let.

Poskusno zmrzovanje ni novejšega datuma, saj je znani fizik Reaumur že pred 200 leti ponovno oživljal majhne vodne živali, ki so zmrznile pri mrazu 20 stopinj. Pri višjih sesalcih in pri ljudeh je zmrzovanje seveda mnogo bolj zapleteno, saj izkušnje kažejo, da ta živa bitja umirajo, brž ko pade telesna temperatura pod 30 stopinj. Neki angleški biolog je pred tremi leti delal poskuse z zmrznjenimi sesalci. Laboratorijske podgane so bile zmrznjene nekaj minut, vendar jih večina ni več oživela.

Raziskovalci so kmalu ugotovili, da živalska smrt ne nastopi zaradi zmrznjenega stanja. Kritična točka je 15 stopinj, ko srce neha utripati. Celice ne dobivajo več kisika, zato se v njih nabira strup, ki ima za posledico hujše ali manjše poškodbe. Potem so britanski naravoslovci delali poskuse s sirijskimi zlatimi hrčki, ki kažejo izredno vitalnost, saj samice skotijo prve mladiče že v sedmem tednu življenja, potem pa malone vsaka dva meseca. Hrček delno prespi zimo, vendar ga je znatno laže ohladiti kot podgane, pa tudi njegovo srce neha utripati pri znatno nižji temperaturi.

Dolgo so menili, da so pri zmrzovanju nevarni predvsem ledeni kristali, ki se oblikujejo v krvi in v organskih tekočinah. Zato so začeli delati po posebni metodi. Poskusne živali so zmrzovale v popolnem miru in tako je znanstvenikom uspelo, da so organske tekočine v teh živalih začele zmrzovati šele pri temperaturi pet stopinj pod ničlo. Živali, ki so jih po teh poskusih ponovno oživili, so pokazale neprimerno večjo vitalnost, kot so jo imele prej.

Pri mrazu šest stopinj zmrzne v hrčkovem organizmu štiri petine organskih tekočin, v preostali petini pa se zbere malone vsa organska sol. Če bi se zmrzovanje nadaljevalo, bi se nabralo v nezmrznjeni tekočini toliko soli, da bi delovala kot strup.

Pot iz te zagate je nakazal francoski biolog Rostand, ki je s svojo metodo dosegel presenetljive rezultate. Zmrznjeno piščančevo srce je hranil najprej pri temperaturi 190, potem pa 80 stopinj pod ničlo. Po devetih mesecih je srce ponovno ogreval, dokler ni začelo utripati, kakor da je še vedno v piščančevem organizmu.

Na omenjenem londonskem sestanku sta biologa Parkes in Smith razložila tudi na pogled neverjetno metodo zmrzovanja, združeno z izsuševanjem človeškega tkiva v okvirju priprav na bodoče vesoljske polete. Govorila sta o letalski posadki, ki bi zmrznjena potovala k daljnim svetovom, po mnogih letih pa bi začeli delovati tempirani avtomati, ki bi vesoljske potnike postopno priklicali v življenje. Po več sto letih potovanja po vesolju bi ti ljudje stopili v povsem neznan svet. Vse to je za sedaj še teorija . . .

Sputniki in svetovna televizija

Sovjetski znanstveniki nameravajo uporabiti umetne zemeljske satelite za upostavljanje svetovnega televizijskega omrežja. Trije sputniki, ki bi bili pravilno razporejeni okrog zemlje, bi omogočili pravilen potek oddaj.

Akcijski radij televizijskih postaj znaša zdaj samo okrog 140 kilometrov. Zato nameravajo znanstveniki uporabiti umetne satelite in televizijske antene kot relejne postaje. Releji v obliki balonov-helikopterjev in letal so se pokazali namreč kot nepraktični. Od zemlje 1000 km oddaljeni sputnik pa bi dosegel področje s premerom malone 7200 km. Če bi izstrelili satelit 345 km visoko in bi imel ta hitrost nekaj manj kot 3,2 km v sekundi ter bi letel pod kotom, pod katerim se zemlja suče okrog svoje osi, bi se zdelo, kakor da satelit visi nad določeno točko na zemlji. Če bi tri takšne satelite izstrelili v enakem razmaku, bi lahko ti zajeli vso zemeljsko oblo.

Sleherni satelit bi sprejemal televizijske oddaje z zemlje in s sosednjih satelitov prek paraboličnih anten s premerom kakih sto metrov. Avtomatična naprava na satelitu bi jamčila, da bi bile antene zmeraj usmerjene proti televizijskemu središču na zemlji

Sovjetski znanstveniki zatrjujejo, da dosedanji napredek pri izdelovanju umetnih vesoljskih teles dokazuje, da bo sčasoma možno to doseči.

Nad sto milijonov žrtev

Druga svetovna vojna je zahtevala mnogo človeških žrtev in povzročila velikansko materialno škodo, večjo kot katera koli vojna v dosedanji človeški zgodovini. To pokaže že primerjava z izgubami v prvi svetovni vojni, ki so se prav tako povzpele v milijonske številke.

Prva svetovna vojna je trajala 1553 dni, človeške izgube (mrtvi in ranjeni) pa so znašale nad 50 milijonov ljudi, od tega v vrstah Antante 42, centralnih sil pa 10 milijonov. Na frontah je padlo skupno 10 milijonov vojakov, gmotna škoda pa je znašala okoli 217 milijard dolarjev, in sicer pri Antanti 139, pri osrednjih silah pa 78 milijard.

Druga svetovna vojna je trajala 2194 dni. Zavezniške sile so imele 47.6 milijona mrtvih (12 milijonov vojakov in 25 milijonov civilov), sile osi pa so izgubile 7,3 milijona ljudi, od tega pet mliijonov vojakov in 2,3 milijona civilov. Skupni izdatki in gmotna škoda v drugi svetovni vojni znašajo 810 milijard dolarjev (po novi vrednosti), od tega v zavezniških deželah 550, pri silah osi in njihovih satelitih pa 260 milijard.

Razen skoraj 55 milijonov mrtvih je bilo v drugi svetovni vojni 35 milijonov ranjencev, 20 milijonov sirot in 110 milijonov beguncev.

Zajčja vojna

Zajec je v mnogih deželah z zakonom zaščiten, drugod pa ga preganjajo in zatirajo z vsemi razpoložljivimi sredstvi. V Avstraliji je postal sovražnik države številka ena, saj so mu napovedali pravcato vojno.

Pred sto leti so v to deželo pripeljali dva zaboja zajcev za športno zabavo. Nikomur se niti sanjalo ni, da se bodo zajci tako razmnožili. Ker niso imeli naravnega sovražnika, so v nekaj desetletjih tako rekoč preplavili vso celino. Začela se je vojna proti zajcem. Škoda je tako narasla, da znaša zdaj v avstralski živinoreji do 40 milijonov dolarjev na leto. Več ko je namreč zajcev, manj je slovite avstralske volne merino. Strokovnjaki menijo, da pet zajcev pojé toliko trave kot ena ovca. Zajci se naglo množijo. Štiri tedne po parjenju dobi zajčji par povprečno šest mladičev, ki se tudi sami že množijo po štirih mesecih. Prav zato je vojna proti zajcem zelo težavna.

Spočetka so v Avstraliji zajce množično lovili; nadnje so spuščali sokole, rise in kače, vendar ni bilo pravega uspeha. Postavili so na tisoče kilometrov žičnih ograj, vendar niti te niso zalegle. Bolje se je obnesel strahnin, ponekod pa so z buldožerji orali zemljo, da bi razdrli zajčja gnezda.

Uspeh so dosegli šele z uporabo biološkega sredstva. Virusna bolezen, imenovana miksomatozis, napada samo zajce. V mnogih laboratorijih so začeli izdelovati to sredstvo, ki ga zdaj razpošiljajo po vsej Avstraliji za boj proti zajcem. Na terenu lovijo žive zajce in jim dajejo injekcije. Cepljeni zajci potem prenašajo to kugo. Posamezne raziskovalne postaje izdelajo in razpošljejo tedensko dovolj preparatov za uničenje 25.000 zajcev. To zajčjo bolezen prenašajo tudi posebni komarji. Uspeh ni izostal. Na nekaterih področjih so uničili devet desetin teh požrešnih glodalcev.

Morje neizčrpen rudnik

Ko so v minulem stoletju odkrili zlato v morski vodi, so si kemiki zaman prizadevali, da bi ga izkoristili. Toda vse dosedanje metode se niso izplačale. Do nedavna je izločevanje zlata iz morske vode bilo 50 do 100-krat dražje od tečaja zlata na svetovnih borzah.

Nagel napredek kemije v zadnjih letih je silno povečal upe mnogih, da bodo oceani kmalu postali največji in najneizčrpnejši rudniki človeštva. Predsednik nekega ameriškega koncerna je nedavno izjavil, da bi v tovarni v Wilmingtonu, ki iz morske vode dobiva brom, lahko v velikih količinah pridobivali tudi zlato. Zdaj se je namreč znanosti posrečilo poenostaviti metodo izločanja zlata iz morja. Tako pridobljeno zlato je samo petkrat dražje od zlata, dobljenega iz zlatih žil na kopnem. Iz tega sklepajo, da ni več daleč čas, ko se bo bolj splačalo pridobivati zlato iz morja kot iz kopnega.

Na nedavni konferenci kemikov v Ženevi so sovjetski predstavniki izjavili, da so v SZ našli postopek za izločanje urana iz morske vode. Kako pomembna iznajdba je to, kaže dejstvo, da je v morski vodi petnajstkrat več urana kot zlata. Uran ima znatno nižji tečaj od zlata, toda izločanje te radioaktivne kovine iz morske vode je znatno lažje kot pri zlatu.

Ko se kopljemo v morju, niti ne slutimo, da je v slani vodi nad 30 najbolj potrebnih in za industrijo najbolj kritičnih mineralov in kovin. Če bi se dala izsušiti vsa morja, bi sol in minerali, ki jih vsebuje, tvorili 150 m debelo plast. Ker je v vseh morjih na svetu 1400 milijard kubikov vode, so strokovnjaki izračunali, da je v morju nekajkrat več mineralov in kovin kot v zemlji.

Že zdaj dobe veliko več magnezija iz morske vode, kot iz rudnikov. Magnezij iz morske vode so začeli pridobivati med vojno na obalah Kalifornije.

Tovarna v Wilmingtonu pridobiva že zdaj iz morske vode 250.000 kg broma letno. Da bi to dosegli, črpajo tovarniške črpalke morsko vodo s hitrostjo 100.000 litrov v minuti!

Kje ste, Lamutovi?

29 Anton Ingolič

Ulica je bila slabo razsvetljena, ponekod so pred hišami še sedeli ljudje in se pogovarjali, večinoma pa je bilo v hišah že temno in tiho.

Klambosova hčerka je spala na stolu v kuhinji, čakala je očeta in zadremala; drobno dekletce, na bledih licih pa ji je drhtelo nekaj rdečice.

„Vidiš, zaspala je. Očeta-grduna ni in ni bilo. Čakaj, Linka, položim te v posteljo."

Nežno jo je dvignil in jo položil na posteljo. Dekletce je za trenutek odprlo oči, se nasmejalo, ko je spoznalo očeta, in spet zaspalo. Potem je zastrl luč, da ni metala svetlobe na posteljo, in odprl pečico. Zares, našel je juho, iz shrambe pa prinesel kruha in klobaso.

„Pridi in pomagaj!"

Jedel sem, čeprav sem bil v mislih drugod. Tu nekje stanuje oče! Od najinega pogovora ob nevihti pred tremi dnevi ga še nisem videl. Vsak dan sem čakal, da bova pogovor nadaljevala.

Ni mi dalo miru, moral sem vprašati: „Tudi oče in Molanka stanujeta v tej ulici."

„Ne samo v tej ulici," je dejal Klambos, „v tej hiši."

„V tej hiši?!"

„Ali nisi vedel? Kmalu potem, ko mi je umrla žena, so prišli. Prej je oče stanoval v samskem domu, Molanka pa v podstrešni sobici onstran postaje. Veš, kako je z očetom, polovico zaslužka zapije, zato si je Molanka dobila delo. Tako je prišla do poštenega stanovanja. Dve sobi in kuhinjo ima, eno sobo je dobila za podnajemnike, tja se je vselil oče. Gledam njihovo življenje, gledam svoje, pa vidim, da je nekaj narobe. Zdaj, ko si mi povedal, kako je pri vas doma, vem še bolj, da je tam prek popolnoma narobe. Molanka bi morala priti sem k meni, oče pa naj gre domov ali naj pokliče družino k sebi. Ali ne bi bilo tako prav?"

Šele zdaj se mi je odkril pravi smisel Klambosovega spraševanja.

„Vidiš, Marko, tako je s to stvarjo," je govoril Klambos v nekakšnem ognju, „spodaj v jami koplješ in vrtaš, umazan si, pljuvaš in preklinjaš, tu zgoraj pa te tišči spet nekaj drugega." Pomolčal je, potem pa povedal, kar je imel na srcu. „Napravil bom iz tebe dobrega rudarja, ti pa spravi očeta od tod!"

Bila je prošnja, prošnja štiridesetletnega moža meni, ki mi je bilo šele osemnajst let in sem tako malo vedel o življenju.

Prišlo je Štefkino pismo: Mati je zbolela, ko je izvedela, da sva šla z očetom na Francosko. „Konec je, konec," je ponavljala. „V Ameriko bosta šla, od tam ju ne bo več nazaj. Oče bo poklical Molanko ali pa si bo našel kako drugo žensko, tudi Marko bo pozabil na mene, na nas vse . . ." Štefka ji je dopovedovala, da sva šla samo zato dalje, ker je na Francoskem boljši zaslužek, a nič ni pomagalo. Tri dni je ležala, kar se še ni dogodilo, celo ob porodih ne. Še vedno ni prava. „Morata se vrniti ali pa napravita tako, da bi še mi prišli za Vama. Spodaj iz Podloga je letos spet šlo osem družin. Vsi pišejo, da je povsod bolje kot pri nas."

Tudi teta Jera je pisala: Hudo ji je bilo, ko sem šel, še vedno ji je hudo, vendar je tudi vesela, saj sem našel očeta. Priložila je zanj zapečateno pismo. Nazadnje je Ivana, strica, le pripravila do tega, da je pisal v Podlog, kako je z delom. Odgovorili so, da bi ga vzeli. Zaslužek je res manjši, toda koliko je vredno to, da bi bila doma? Sploh pa se je v Eibisfeldu spet poslabšalo in pravijo, da bo še slabše. „Ne bom mu dala miru, dokler se ne vrneva! Če se ne vrneva zdaj, se ne bova nikoli. Jaz pa ne maram ostati tu, sama, brez otrok." Razpisala se je o tem, prav na dno dolgega pisma, pod pozdrave, pa je napisala: „Marko, prosim Te, piši Ivanu, kako lepa je jesen na Strmcu in v Podlogu!"

Očeta sem srečal šele čez tri dni.

„Kaj je to?" me je začudeno vprašal, ko sem mu izročil tetino pismo.

„Pismo tete Jere!"

„Kaj spet piše ta cmera in pridigarka?"

Besede niso izražale tega, kar je bilo v očetovih očeh, kajti brez obotavljanja je vzel pismo in ga spravil v notranji žep.

Naglo sem se poslovil.

„Čakaj!" me je oče zadržal. „Kaj sem že hotel vprašati? Kako ti gre v jami? S kom delaš?"

Rad sem počakal.

„S Klambosom, s Poljakom Klambosom," sem odgovoril s poudarkom.

„S Klambosom?!"

„Ni dober kopač?"

Tudi jaz sem se že naučil pretvarjanja in prežanja.

„Menda ni slab."

To je bilo vse, kar je povedal, jaz pa tudi nisem maral drezati vanj.

Minil je teden, minila sta dva. Začelo me je skrbeti, kako je z očetom. Klambos mi je dejal nekega dne, da se je popolnoma zapil, da menda že nekaj dni ni prišel na delo. Stopil sem k Avstrijcu. Zares, sredi popoldneva je sedel sam za mizo sredi sobe. Ko sem prišel do njega, je dvignil glavo.

„Svinja sem, prasec," je zamrmral. „Pustil sem Rozo, pustil Štefko, pustil Pepčka, pustil vse in šel . . . Svinja . . ."

Prisedel sem. Prizibal se je krčmar; naročil sem piva, sebi in še za očeta, saj sem videl, da sedi ob praznem vrčku.

Vpliv gnojenja na rastlinski sestav ruše

Razumljivo je, da gnojenje znatno vpliva na sestav travniške rastlinske združbe. Travniško rušo sestavljajo namreč različne vrste rastlin, ki vsaka zase svojstveno reagira na posamezna hraniva gnojil. Številne preiskave in praktične izkušnje to potrjujejo.

Gnojenje s kalijem vpliva na delež detelj, ne da bi posebno vplivalo na trave. Če gnojimo s kalijem in Thomasovo žlindro, se količina detelj še znatno poveča, količina trav ostane ista, število zelišč in slabih trav pa se zmanjša. Polno gnojenje zmanjša število detelj v korist trav.

Gnojenje s kalijevimi in fosfatnimi gnojili torej najbolj spremeni travniško rušo. To gnojenje pospeši in poveča zarast detelj, ki imajo veliko beljakovin in rudninskih snovi. Dušik pa pospešuje rast trav. Kmetovalec torej lahko spreminja sestav travniške krme tako, kakor se mu zdi primerno.

Količina detelj je odlične važnosti za hranilno vrednost krme, zato je razumljivo, da bo poudarek na fosforju in kaliju. Podobno kakor je učinek gnojenja na pridelek večji, če gnojimo z obema vrstama gnojil (fosforkali), tako tudi skupno gnojenje (fosforkali) močneje vpliva na rast detelj, kot če uporabljamo samo eno od obeh gnojil.

Ni se bati, da bi se zaradi gnojenja s fosforjevimi in kalijevimi gnojili detelje preveč razširile. V večini primerov namreč pride do ravnotežja med deteljami in travami. Če pa želimo zmanjšati delež detelj, zadostuje enkratno gnojenje z dušikom, s čimer pospešimo rast trav in dušimo rast detelj.

Navedeni rezultati, ki so jih številna opazovanja vedno znova potrdila, nam prepričljivo odgovarjajo na vprašanje, kako delujejo posamezne kombinacije gnojenja na zarast ruše:

1. gnojenje s kalijem in fosfatnim gnojilom posamič, posebno pa skupna uporaba obeh vrst gnojil pospeši rast detelj, ne da bi se pri tem zmanjšala količina dobrih trav;

2. gnojenje z dušikom pospešuje rast trav in hkrati zavira rast detelj. Z dodatkom večjega obroka kalijevih in fosfatnih gnojil lahko znatno preprečujemo nazadovanje detelj, tako, da se kakovost krme ne zmanjša;

3. na travniku lahko bolj kot pri vsaki drugi kmetijski kulturi z gnojenjem vplivamo na rast in jo poljubno usmerjamo.

PRAKTIČNI NASVETI

Kuhinjske brisače, ki nimajo lepo gladkih niti, rade puščajo na posodi, posebno pa še na vlažnem steklu vlakna, ki so nam neprijetna. To preprečimo, če kuhinjske krpe nekoliko poškrobimo, nato pa zlikamo. Poškrobljene pa morajo biti res le malo, da še vedno hitro in dobro vpijajo vlago.

Limone in pomaranče se dalj drže, če jih vložimo v droben in suh pesek. V čisto posodo nasujemo najprej plast peska, nanj razvrstimo limone s peclji navzdol. Plodovi se ne smejo dotikati drug drugega. Pokrijemo jih s ped debelo plastjo peska. Slede spet limone itd. Na vrhu mora biti pesek. Posodo hranimo v hladnem prostoru.

Svetel rumenjak dobi lepo rumeno barvo, če ga dobro zmešamo z nekaj zrni soli. Ako hočemo preostali rumenjak ohraniti nekaj dni, ga zalijemo z mrzlo vodo.

Če se nam stročnice, ješprenj ali druga živila med kuhanjem primejo dna, jih odstavimo in posodo potopimo v skledo z mrzlo vodo. Čez nekaj minut se vse lepo odloči. Ako pa se nam je jed že prismodila, jo najprej predenemo v drugo posodo, kar se drži dna, pa odmočimo v mrzli vodi. Tako varčujemo s časom in posodo.

Katero sorto silosne koruze

Če stojimo pred izbiro, ali hibridno ali navadno silosno koruzo, je koristno vedeti, da dosežemo s pravilno izbrano sorto hibridne koruze za 15 do 30 % več pridelka kot z navadno koruzo. Poudariti pa je treba, da zahteva hibridna koruza kot produkt intenzivne vzgoje, odgovarjajoče mesto, skrbno pripravljeno zemljo, predvsem pa izdatno gnojenje (poleg domačega gnoja še 500 kg superfosfata ali Thomasove žlindre, 400 kg 40 % kalijeve soli in 300 kg nitramonkala).

Za naše podnebne razmere pridejo v poštev sorte hibridne koruze s kratko rastno dobo, torej zgodnje, srednje zgodnje in kvečjemu še srednje pozne sorte. Po poročilu kmetijske zbornice so v naših področjih najbolj preiskušene sledeče sorte:

Wisconsin 275 — zgodnja sorta (rastna doba 128 dni), primerna za neugodna klimatska področja, v katerih koruza za pridelovanje zrnja ne uspeva več.

Wisconsin 355 A — srednje zgodnja sorta (rastna doba 134 dni), primerna za klimatsko srednje ugodne lege, kjer koruza za zrno nesigurno uspeva.

Wisconsin 416 AA — srednje zgodnja do srednje pozna sorta (rastna doba 140 dni), primerna za klimatsko najbolj ugodne lege.

Kmetijstvo po svetu

Ureditev največjega sadovnjaka v Dalmaciji

Kmalu bodo končana pripravljalna dela za saditev breskev in hrušk na tisoč hektarjev velikem strnjenem sadovnjaku pri Zadru. To bo največji sadovnjak v Dalmaciji. Računajo, da bo treba v sadovnjaku zaposliti deset agronomov in petdeset kmetijskih tehnikov. Ko pa bodo obirali sadje, bodo potrebovali okrog 2.300 delavcev.

Simazin 50

učinkovito sredstvo za zatiranje plevela v koruzi

Uspehi, ki so bili doseženi pri zatiranju plevela z novim kemičnim sredstvom, po učinku presegajo vse doslej poznane preparate. Simazin 50 radikalno uničuje vse vrste plevela, tudi pirnico, medtem ko koruzi ne škoduje. Za razliko od MCPA- in 2-4-D-sredstev, ki delujejo dotikalno na liste plevelov, učinkuje Simazin 50 preko korenin. Učinek je dolgotrajen, kar pomeni, da z enkratnim škropljenjem praktično obdržimo koruzo skozi celo vegetacijo brez plevela.

Pomena tega sredstva ni mogoče zanikati. S tem, da onemogoča črpanje hranilnih snovi s strani plevelov, zagotavlja višji pridelek koruze, po drugi strani pa prihrani zamudno in drago ročno pletev ter okopavanje. V suhih legah zadošča vprežno rahljanje, s katerim zmanjšamo izgubo vode in omogočimo nemoteno talno dihanje.

Za 1 ha posevka potrebujemo: na lahkih tleh 3 kg, na težjih pa 5 kg. Odgovarjajočo množino poškropimo, razredčeno s 500 do 1000 l vode, takoj po setvi koruze. Učinek sredstva je močnejši, če so tla vlažna ali če po škropljenju pada dež.

Koruzi jeseni brez škode lahko sledi ozimna pšenica ali ozimna rž, spomladi pa krompir, oves, ali ječmen. Nikakor pa v škropljeno koruzišče ni priporočljivo sejati detelje.

Simazin 50 je zaenkrat še zelo drag. Pri nabavi 5 kg stane 1 kg 228.— šil.

Kmetijski strokovnjaki, kmetovalci s praktičnimi izkušnjami, oglašajte se s svojimi prispevki v „Obvestilih naprednih gospodarjev" in posredujte svoje znanje in izkušnje ter praktične izsledke še ostalim našim kmečkim ljudem!

Dopise naslovite pod šifro „Obvestila" na naslov: Slovenska kmečka zveza — Celovec, Gasometergasse 10/I.

Kratki kmetijski nasveti

Aleksandrinova detelja dobro nadomešča slabo prezimele posevke črne detelje, preko tega pa daje odlične pridelke kot glavni in vmesni posevek. Sejemo jo od konec aprila do začetka avgusta (čim prej, tem večji pridelek). Prezgodaj je ne kaže sejati, ker je občutljiva za mraz. Aleksandrinovo deteljo bolje sejemo v čistem posevku, ker zaščitne rastline slabo prenaša.

*

Hibridna koruza daje v primerjavi z navadno za povprečno 15 do 30 % višje pridelke. Večjo vrednost pa obdrži le 2 do 3 leta. Že po setvi potomcev prve generacije pridelek močno pade. Zato se priporoča seme vsako leto obnoviti.

Posneto mleko pokrmimo sveže ali pa v trdo skisanem stanju. Nakisano ali polkislo mleko povzroči pri živini prebavne motnje, ki postanejo nevarne predvsem za zdravje perutnine. V poletni vročini, kadar posneto mleko prestaja daljši transport, je previdnost še posebej na mestu.

*

Nesnost kokoši pojema s starostjo. V prvi nesni periodi znese kokoš največje število jajc z največjo skupno težo. V drugi nesni periodi se proizvodnost normalno zmanjša za približno 27 %. V tretjem letu kokoš ne poplača več stroškov krmljenja in reje. Osnovni zakon donosne proizvodnje jajc zahteva izločitev kokoši po drugi nesni periodi, prav tako pa slabih nesnic in to neoziraje se na starost.

Gospodarske vesti

Agrarne cene v zapadni Evropi

Po poročilu komisije evropske gospodarske skupnosti je proizvodnja masla, jajc, sira, mesa, krompirja, zelenjave in sladkorja že dosegla stopnjo, ki zagotavlja od zunanjega trga neodvisno preskrbo skupnega tržišča šestih zapadnoevropskih držav. Dejstvo, da obstoja tendenca nadaljnjega naraščanja proizvodnje omenjenih produktov, opravičuje bojazen, da bo prej ali slej prišlo do spremembe strukture dosedanjih cen, tembolj, ker v takem obsegu ne bo mogoče parirati cen s subvencijami.

Komisija očita nekaterim državam, da so kršile duha skupnega tržišča, ker so po sporazumnem 10 % znižanju carin nekaterim produktom povišale davke. Tak očitek zadene predvsem zapadnonemško vlado, ki je s povišanjem davka na kavo in čaj preprečila pocenitev teh proizvodov.

Čeprav Avstrija ni članica evropske gospodarske skupnosti, utegne razvoj kmetijske proizvodnje in agrarnih cen v Zapadni Evropi vplivati na izvoz avstrijskih agrarnih proizvodov, med katerimi zavzema izvoz živine v Zapadno Evropo vidno mesto.

„Oče," sem začel, čeprav nisem vedel, kaj naj mu pravzaprav povem.

Oče se je zastrmel vame z motnimi očmi. Zares, zadnji čas sem prišel.

„Povej," je spregovoril z raskavim glasom, „ali si res pošiljal domov denar v imenu naju obeh?"

Zakaj nisem odprl tetinega pisma in ga raztrgal?

„Kdo vam je to natvezel? Materi sem pisal, da delava skupaj. Nisem mogel drugače. S tem sem kril sebe. Denarja sem pošiljal, kolikor sem mogel."

„Ha, kolikor si mogel!" je oče malodane zarjul. „Pošiljal si za dva, zase in zame..."

Tudi teta Jera tega ni vedela, dokler ni prebrala nekega Štefkinega pisma, ki sem ga bil pozabil v pražnji obleki. Pa mi je obljubila, da bo molčala!

„Teta Jera pretirava, poznate jo, cmera in..."

„Ne, ne," me je zavrnil oče. „V Eibisfeld si prišel raztrgan kot berač in suh kot trlica. Molči, tudi to vem! Vse si poslal domov, jaz pa sem denar najprej pošiljal Molanki, potem pa jo z otrokoma povabil k sebi. Pa sem bil v Rusiji, tepel se z belimi, v Podlogu štrajkal... Prasec, prasec!"

Stisnil je pesti in udaril po mizi, da je pljusknilo iz vrčkov, potem si je pesti pritisnil na sence in zaječal v ogorčenju in bolečini.

„Mati tega ne vedo," sem rekel, tajiti ni imelo več smisla, „tudi ne bodo zvedeli. Nihče od domačih ne bo zvedel..."

Oče se je sunkovito dvignil. Nekaj časa je minilo, preden je našel ravnotežje, potem je bruhnilo iz njega.

„Prasec sem, svinja, a ne takšna, da tega ne bi sam povedal. Misliš, da bi mogel molčati, da bi se mogel delati boljšega, lepšega, kot sem? Roza mora vse izvedeti, potem naj napravi, kar se ji zdi. Pljune naj name, na svojega moža, tudi Štefka in Pepček naj pljuneta na svojega očeta. Ti pa pljuni zdaj! Čuješ, Marko, pljuni mi v obraz, pljuni!"

Strašen je bil pogled nanj.

„Oče!"

Iztrgal se mi je iz rok.

„Roza, tvoj mož je prasec," je še dalje z grenko ogorčenostjo metal iz sebe, „imaš pa sina, kakšnega sina! Šel je od doma, da bi poiskal očeta, ni ga našel, domov pa je pisal, da hodita skupaj na delo, še več, pošiljal ji je svoj težko prisluženi denar in pisal, da je poleg tudi očetov. Ni delal tako samo en mesec, tudi ne samo eno leto... povejte mi, kdo ima takega sina, kdo? Roza ga ima, jaz ga imam, jaz, prasec, ki sem pustil ženo in zatajil družino! Kako da se še niso zrušili podporniki nad mojo glavo, da me ni stisnilo kot gnusno podgano?"

S krčevito stisnjenimi pestmi se je začel biti po obrazu.

„Ni še prepozno, samo pustite Molanko, pišite po mater..."

Ni me poslušal, ni me mogel poslušati, vrgel je na mizo denar in se pognal proti sončnemu pramenu.

„Pusti me, pusti prasca... Pusti!"

Ostal sem sam sredi prazne krčme.

Tri dni pozneje, v nedeljo popoldne, ko je Gaspard ležal nekje daleč izven Merlewalda s svojo nevesto Adelo v senci košatega hrastičja in sta se pogovarjala o bližnji poroki, Rocco pa je smrčal z odprtimi usti na svoji postelji, in sem jaz prebiral francosko začetnico, ki mi jo je bil Gaspard prinesel prejšnjo nedeljo, je potrkalo na vrata in vstopil je oče.

Prav nič se nisem začudil, ko sem ga zagledal. Zavzel sem se pa, ko sem videl, kako je miren. Čakal sem, da je prišel do mene. Šele tedaj sem odložil knjigo.

„Marko," je rekel, „Marko", je ponovil trdneje, „ali ne bi pisala na Strmec?"

„Pišiva!" sem rekel preprosto, čeprav se mi je srce stisnilo od veselja in bi bil najrajši planil k očetu in ga objel. „Pišiva, oče!"

Koliko jih je bilo?

Flore, Henriette. Brigitte in še neka črnolaska, ki sem ji pozabil ime, čeprav sem jo pozneje še nekajkrat videl. Spočetka sem bil zaljubljen v vse štiri in v vsako posebej. Flora se je znala najlepše smejati. Ko se je zasmejala, sta se ji zasvetili obe vrsti zob. Kako me je imelo, da bi objel njeno glavico in jo poljubil na male, napete in kot češnje za našo hišo rdeče ustnice! Henrietta je bila resna, najbolj robati šali se je le bledo nasmehnila. toda ko je dvignila temne trepalnice in te je pogledala z mirnimi, globokimi očmi, si pozabil, kje si in kaj si. Brigitta je imela tako zapeljive prsi, da sem moral neprestano trgati pogled od njih, kljub temu pa sem jih vedno videl, tudi doma, v postelji, celo v jami. Črnolaska, ki sem ji pozabil ime, pa me je mamila s črnimi lasmi, ki so se prav tako bleščali, kot se je bleščal premog, če sem ga prav razklal in osvetlil s svetilko. Spoznal sem vse hkrati. Bilo je prvo septembrsko nedeljo, ko praznujejo v Merlewaldu proščenje. O tem proščenju mi je Gaspard govoril že nekaj tednov, češ da je to najlepša prilika, da se seznanim z lepimi dekleti, predvsem z domačinkami. Na proščenje me je pripravljal na ta način, da me je ob večerih učil plesati, tudi učenje francoščine je poostril. Seveda sem v plesu hitreje napredoval ko v francoščini. Kolikokrat sem pognal knjigo pod posteljo, pa me je Gaspard znova in znova prisilil, da sem jo spet vzel v roke. „Ne vidiš, da napreduješ? Pol začetnice sva že predelala. Ali si res tak slabič?" Neki večer me je celo nabunkal. Seveda jih je skupil, kajti glede tepenja sem bil že na Strmcu na dobrem glasu. „Glej, premagal si Francoza," se mi je smejal ves zasopel, „zdaj se loti še francoščine!"

(Se nadaljuje)

Hektor goljufa

Hektor ni bil samo velik, temveč tudi prav posebno pameten pes — edini v vsej mestni četrti, katerega je njegova gospodarica lahko brez skrbi poslala nakupovat — pa naj je bilo treba prinesti od peka žemljice ali kupiti pri kiosku na oglu časopis. Njegova gospodarica, gospa Iversen je napisala enostavno listek, ga vtaknila v torbico za nakupe. Hektor je vse pograbil in trgovec mu je položil zaželeno blago z računom vred lepo v torbico. Gospa Iversen je morala samo ob priložnosti plačati račune in vse je bilo v najlepšem redu.

Tragedija se je pričela tistega dne, ko je Hektor dobil nalogo, da skoči k mesarju. S svojimi zvestimi očmi je pogledal gospo Iversen — seveda Hektor, ne mesar.

„Bi rad kakšno kost?"

„Vhuff!"

In gospa Iversen je vzela zopet listek iz torbice in pripisala: „Eno kost za Hektorja." Toda ko je Hektor prišel k mesarju, je na listku pisalo na čuden način nenadoma: „Dve kosti za Hektorja". In še bolj čudno — s pisalne mize gospe Iversen je tistega dne zmanjkal en svinčnik. Toda ker je to bil le zelo kratek ostanek svinčnika, tega nihče ni opazil.

Mesar je vse lepo zavil, Hektor je oddirjal domov in nikomur se ni zdelo čudno, da sta bili pri mesu dve kosti in ne samo ena.

Nekaj dni kasneje je poslala gospa Iversen zopet svojega Hektorja k mesarju. „En kilogram mesa in štiri kosti za Hektorja", je pisalo na listku.

„Le kaj naj to pomeni?" je vprašal mojster v belem predpasniku. „To bo vendar kmalu več kosti kot mesa!"

Hektor je mahal z repom, položil mesarju prijazno obe taci na ramena in dejal: „Vhuff, vhuff!" Tako je dobil svoj zavitek v torbico in zdirjal domov.

Naslednjega dne je moral Hektor v lekarno. Njegova gospa si je pokvarila želodec in stric doktor ji je zapisal nekaj kapljic, nekaj praškov in nekaj dni ležanja v postelji. Razen tega ji je predpisal posebno dieto, pri kateri ni smela jesti mesa.

„Kaj pa to pomeni?" je vprašal lekarnar, medtem ko je Hektor s pričakovanjem v očeh in z repom mahaje gledal vanj. „Četrt kilograma bonbonov za kašljanje za pridnega Hektorja? Ali je to točno tako?"

„Vhuff, vhuff, vhuff!" je pritrdil Hektor in prijateljsko polizal lekarnarju nos. Dobil je vse, kar je bilo napisano, in zdirjal domov, vendar pri tem ni pozabil še prej skriti vrečice z bonboni v varno skrivališče pod stopnicami.

Toda vse ima svoje meje — in tudi najpametnejši naredi enkrat kakšno neumnost.

Majaje z glavo je nekaj dni zatem gledal prodajalec v trgovini z domačimi živalmi in živalsko hrano Hektorja: „Ne morem si predstavljati, da bi ta nalog bil popolnoma v redu?" je vprašal prodajalec Hektorja.

„Vhuff, vhuff!" je ugovarjal Hektor in prepričevalno oblizal prodajalcu ves obraz.

„Ne dobrikaj se, temveč odgovori po resnici!" je dejal prodajalec strogo. „Ali je to resnično napisala tvoja gospodarica?"

„Vhuff!" je lagal Hektor.

„In je to prav zares res?"

„Vhuff, vhuff!" je zatrjeval Hektor.

Toda prodajalec še vedno ni hotel verjeti: „Fant, fant," je dejal, „ta zadeva se mi zdi le nekako preveč čudna!"

Hektor je prenehal mahati z repom.

Prodajalec je dvignil telefonsko slušalko in zavrtel številko gospe Iversen.

Nekaj minut kasneje je šel Hektor s povešeno glavo proti domu, kjer ga je gospa Iversen kaznovala z začasno prepovedjo izhoda.

Listek je obdržal prodajalec v trgovini z domačimi živalmi. Na njem je pisalo v lepi pisavi gospe Iversen: „En zavojček posušenih vodnih bolh."

In pod tem je nekdo z nerodnimi tiskanimi črkami s težavo pripisal „IN ENO ČEDNO PSIČKO ZA PRIDNEGA HEKTORJA"...

MIHAIL ZOŠČENKO:

FILM

Za gledališče mi ni posebno mar. Kino je vendar nekoliko boljši. Udobneje je kot v gledališču. Garderoba na primer ni obvezna, s tem si vedno prihraniš malo drobiža. Niti briti se ti ni treba — v temi se osebnost ne vidi.

Neprijetno je le priti v dvorano. Težko je priti noter. Lahko te zadušijo.

Sicer pa je vse ostalo imenitno.

Za rojstni dan moje soproge sva se odpravila oba v kino.

Kupila sva vstopnici in se postavila v vrsto pri vhodu.

Nabrala pa se je množica ljudi in vsi pritiskajo na vrata.

Vrata so se nenadoma odprla in neka gospodična je objavila: „Pritisnite, ljudje božji!"

V tem trenutku se je pričela rahla gneča, ker pač vsak želi dobiti čim boljši sedež.

Ljudje so pritiskali na vrata. Pri vratih pa je nastala zmeda.

Tisti od zadaj pritiskajo, tisti od spredaj ne morejo naprej.

Nenadoma me je nekaj stisnilo kot sardino in me odneslo na levo.

„Ljudje božji, si mislim, samo da ne snamemo vrat s tečajev!"

— Državljani, vpijem, ne pritiskajte tako, za božjo voljo! Vrata bomo, pravim, s svojimi telesi sneli s tečajev!

Tedaj je nastal pravi hudournik — nezadržno se vali.

Neka vojaška oseba me je tako pritisnila, kakor da bi mi vrtal, pasji sin, sveder v hrbet.

Tega vojaškega vraga sem pošteno brcnil.

— Nehajte, pravim, državljani s temi potepinskimi šalami!

Nenadoma me je nekaj rahlo dvignilo z zemlje in — tresk — z gobcem v vrata.

„Eh, pomislim, tudi vrata so že pričeli z občinstvom razbijati!"

Hotel sem se odlepiti od teh vrat, pričel sem se prebijati z glavo skozi občinstvo, toda še premakniti se nisem mogel; ne pustijo.

V tem trenutku opazim, da sem se s hlačami obesil na kljuko, oziroma se mi je zataknil žep.

— Državljani, vpijem, ne pritiskajte tako, zaboga, na pomoč. Človek se je obesil na ključavnico!

Množica pa mi vpije:

— Snemi se, tovariš, tudi tile zadaj želijo priti noter!

Kako se naj snamem, ko me pa nezadržno vlečejo in sploh še roke ne morem premakniti?

— Stojte, hudiči! — se derem.

— Nikar mi ne slecite hlač. Dovolite mi, da se najprej snamem s kljuke. Ves sem že raztrgan.

Občinstvo pa se ne meni zame. Pritiska.

— Gospodična, pravim, obrnite se vsaj vi, za božjo voljo. Iz hlač me vlečejo proti moji volji!

Gospodična pa, vsa zaripla in hripava, me noče niti pogledati.

Nenadoma, hvala bogu, sem začutil olajšanje.

„No, snel sem se s kljuke ali pa so me izvlekli iz hlač," si mislim pri sebi. V tem trenutku opazim, da sem prodrl v vhod.

Svobodneje sem si oddahnil. Pogledal sem se. Hlače so, vidim, tukaj. Pogledam malo bolje in opazim, da mi je kljuka razparala eno hlačnico na dve polovici in mahedra pri hoji kakor jadro. „Takole, vidiš, slačijo gledalce," si mislim.

Odpravil sem se tako strgan iskat soprogo. Ona pa sedi na svojem sedežu, strah jo je vstati.

Potem pa so, hvala bogu, ugasnili luč. Pričeli so vrteti film. Kateri film je bil, je težko povedati, ker sem si ves čas popravljal hlače. Na srečo je našla moja žena nekakšno buciko. Tudi neka dobrodušna dama je snela štiri bucike s svojega spodnjega perila. Na tleh sem našel nekakšno vrvico. Cel polčas sem jo iskal.

Dokler sem si vse privezal in pripel, se je končal tudi film in sva šla domov.

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Pekel v Treblinki

Jetniki, ki so bili zaposleni pri sežiganju trupel, niso bili več kos strašnim nravstvenim in telesnim mukam. Vsak dan jih je petnajst do dvajset storilo samomor. Mnogi so iskali smrt tako, da so hote prekršili stroge disciplinarne predpise. „Dobiti kroglo v glavo, to je bil že lusuz," mi je rekel eden izmed njih, fant iz Kosowa, ki je srečno pobegnil iz taborišča. Ljudje so pravili, da je tisočkrat strašnejše, biti obsojen na življenje in delo v Treblinki, kakor pa biti obsojen na smrt.

Pepel in žlindro so odvažali onkraj ograje. V ta namen so Nemci mobilizirali kmete iz Vulke. Ti so nalagali človeški pepel na dvokolesne vozove in jih nato izpraznjevali vzdolž ob cesti, ki je tekla mimo taborišča smrti in mimo poljskega kazenskega taborišča. Otroci - jetniki so morali ta pepel trositi po cesti. Včasih so našli v pepelu kovan denar ali stopljene zlate zobe. Te otroke so imenovali „otroke s črne ceste". Cesta je namreč postala od človeškega pepela črna kakor žalni trak. Kolesa avtomobilov, ki so vozili po cesti, so nekam hreščala v tem pepelu, in ko sem se vozil jaz po cesti, se je ves čas slišalo otožno, polglasno šelestenje, kakor da bi se iz pepela oglašala plaha tožba.

Ta žalni trak, razpet od taborišča smrti do poljskega taborišča, je tekel skozi gozd in čez polje; bil je kakor tragičen simbol strašne usode, ki je tam združevala pod sekiro hitlerjevske Nemčije padle narode.

Kmetje so vozili človeški pepel od spomladi 1943 do poletja 1944. Vsak dan so šest ali osemkrat napolnili svoje vozove s sedmimi do osmimi pudi (pud — 16 kg) pepela in žlindre.

V pesmi „Treblinka", ki jo je na povelje Nemcev moralo peti teh osem sto jetnikov, zaposlenih z upepeljevanjem človeških trupel, so besede, s katerimi pozivajo jetnike, da se pokore in ubogajo; za nagrado jim obetajo „majhno, majhno srečo za kratko, kratko minuto". Zares čudno: celo peklensko življenje v Treblinki je nekoč dočakalo srečen dan. Toda Nemci so se zmotili: ne pokorščina in ne ubogljivost nista prinesli obsojenim na smrt v Treblinki tega srečnega dne, marveč ga je prinesla smelost njihovih hrabrih tovarišev. Jetniki sami so izdelali načrte za vstajo. Ti ljudje pač niso mogli ničesar zgubiti, vsi so bili že brez tega zapisani smrti. Vsak dan njihovega življenja je bil dan bolesti in trpljenja. Te priče ostudnih zločinov niso mogle od Nemcev nič več pričakovati: vsi pojdejo skozi plinske sobe. Tja jih pošljejo po nekaj dneh dela, ko bodo na njihovo mesto stopili novo došli izbranci. Samo nekaj desetk teh obsojencev so pustili živeti tedne in celo mesece. Ti so bili kvalificirani delavci: mizarji, zidarji, peki, krojači, brivci, in vsi so delali za Nemce.

Prav ti ljudje so ustanovili poseben zarotniški odbor. Zares, samo ljudje, ki so bili zapisani smrti, ljudje, ki sta jih mučila neizprosna žeja maščevanja in razjedajoče sovraštvo, samo taki ljudje so lahko zasnovali tako brezumen načrt. Niso marali pobegniti, dokler ne porušijo Treblinke. In res so jo porušili. V barakah delavcev se je jelo na skrivaj zbirati orožje: sekire, noži, pendreki. Za kako ceno, s kakšnim brezumnim tveganjem so si ga bili pridobili! Koliko potrpežljivosti, premetenosti in spretnosti je bilo treba, da so te stvari skrili in da so ostale skrite celo med preiskavami v njihovih barakah! Napravili so si tudi posebno zalogo bencina, da bi z njim poškropili in zažgali taboriščna poslopja. Kako neki so mogli dobiti ta bencin in kako so ga mogli jemati, ne da bi bili Nemci to opazili? Že to je terjalo mnogo nadčloveškega napora, silne napetosti duha in volje; že to je bila strašna drznost. Pod barako, ki je služila Nemcem kot arzenal, so zarotniki izkopali podzemski rov. Pomagala jim je njihova drznost. Bog poguma je bil z njimi. Iz arzenala so spravili dvajset ročnih granat, eno strojnico, več karabink in samokresov; vse to so prenesli v posebna skrivališča, ki so jih tudi pripravili v ta namen.

Zarotniki so se razdelili v skupine po pet mož. Velik, tako neznansko zapleten načrt vstaje v strašnem taborišču je bil izdelan do najbolj neznatnih nadrobnosti. Vsaka petorica je prevzela posebno nalogo in sleherna naloga, izdelana z matematično natančnostjo, se je zdela blazna. Nekateri naj bi navalili na stolpiče, kjer so bile straže s strojnicami. Drugi bi bili morali nenadoma napasti straže, ki so nadzorovale prostor med posameznimi taboriščnimi trgi. Tretji so prevzeli nalogo, napasti oklopne avtomobile, četrti prerezati telefonske vode, peti napasti vojašnice, šesti napraviti prehode v ograje iz bodeče žice; sedmi premostiti protitankovske jame, osmi poškropiti z bencinom vsa taboriščna poslopja in jih precej zažgati; deveta skupina je naposled morala porušiti vse, kar se je dalo porušiti.

V tem načrtu so upoštevali vse potrebe: med drugimi tudi to, da pobegli zarotniki ne morejo biti brez denarja. Neki varšavski zdravnik, ki je zbiral denar, bi bil kmalu onemogočil vso zaroto. Nekega dne je bil Scharführer opazil, da zdravniku moli iz hlačnega žepa šop bankovcev; bil je to denar, ki ga je pravkar zbral in hotel skriti v določenem skrivališču. Scharführer se je pritajil, kakor da ni ničesar opazil, a še v tem trenutku se je bil obrnil in stopil h Kurtu Franzu, da mu sporoči svoje odkritje.

Seveda je bil to izreden dogodek. Sam Franz je prišel zasliševat zdravnika. Le-ta je že zavohal, da se nekaj pripravlja. Saj res, kakšen smisel pa naj bi imelo, da na smrt obsojen človek zbira denar? Franz je začel zasliševanje z zaupanjem in brez običajne naglice. Zatrdno ga ni na svetu človeka, ki bi znal bolje trpinčiti, kakor je znal Franz. Zato je bil sam prepričan, da ni nikogar na svetu, ki bi mogel vzdržati njegove torture, torture Hauptmanna Kurta Franza. Toda varšavski zdravnik je pokazal, da je bolj prekanjen kakor SS-ovski stotnik. Mož se je zastrupil. Eden izmed udeležencev zarote mi je pripovedoval, da niso nikdar v Treblinki toliko storili, da komu rešijo življenje kakor v tem primeru. Jasno je, da je Franz s svojim dobrim nosom brž zavohal, da zdravnik odnaša s seboj v grob neko veliko skrivnost. Toda nemški strup je bil neizprosen in skrivnost je ostala skrivnost.

Ob koncu meseca julija je nastopila neznosna vročina. Ko so odprli kako grobnico, se je iz nje kadilo kakor iz velikanskega kotla. Strahoten, nagnusen smrad, od katerega se je obračal želodec, in vročina iz peči sta ubijala ljudi. Pri prevažanju trupel zaposleni jetniki so od same izčrpanosti kar padali na omrežje velike peči. Milijarde debelih muh so se plazile po tleh ali brenčale v zraku. Upepeljevanje zadnjih stotisoč trupel se je nagibalo h koncu.

Vstaja je bila določena na dne 2. avgusta. Dogovorili so se, da bo znamenje dano z revolverskim strelom. Prapor zmage je zavihral nad tem svetim delom. Pod nebo je vzkipel nov plamen, toda to ni bil več tisti težki plamen, poln mastnega dima, plamen gorečih človeških trupel. Bil je jasen, živ plamen požara. Taboriščna poslopja so gorela. Zarotnikom se je zdelo, da se je odtrgalo samo sonce in da tudi ono požiga Treblinko, načeluje slavnosti svobode in časti.

Oglasilo se je streljanje, strojnice so zaregljale na stolpičih, ki so se jih polastili zarotniki. Slovesno kakor zvonovi resnice so zagrmele eksplozije granat. Vse ozračje se je napolnilo s truščem in s prasketanjem stavb, ki so se podirale. V žvižganju krogel je brenčanje muh kar izginilo. Od krvi rdeče sekire so se svetile v čistem in jasnem ozračju. Dne 2. avgusta je kri prekletih SS-ovcev napajala tla pekla v Treblinki in [illegible]aje nebo je s svojim razkošnim bleskom triumfiralo nad peklom in samo praznovalo to minuto maščevanja in kazni. In ponavljala se je storija, ki je stara kakor svet: bitja, ki so se bahala, da so predstavitelji najvišje rase; tisti, ki so se drli: „Achtung! Mützen ab!", individuji, pred katerimi so varšavski prebivalci bili dolžni zapustiti svoje hiše samo na njihov gospodovalni klic: „Alle r-r-r-aus" in se dati pogubiti; ti dvonožci, ki so bili tako gotovi svoje moči, kadar so morili milijone žensk in otrok — ti so se zdaj pokazali kot strahopetni, podli, nesnažni plazivci, ki so prosili usmiljenja v trenutku, ko se je šele začela borba za življenje in smrt. Zbegano so se otepali nevarnosti in tekli na vse strani kakor podgane. Mahoma so pozabili na ves satanski sistem obrambe Treblinke, na načrt, zažgati ves obod taborišča in tako zajeti z ognjem one, ki bi ostali v sredini. Pozabili so celo na svoje orožje. Toda — ali je sploh treba govoriti o tem? Ali se bo sploh kdo čudil temu?

(Nadaljevanje)

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 Celovec, petek, 24. april 1959 Štev. 17 (884)

Predavanje prof. dr. Ermacore je razočaralo

V četrtek, dne 16. t. m. je imel znani avstrijski profesor državnega prava iz Innsbrucka v okviru Instituta za proučevanje Podonavja na graški univerzi predavanje o „koroškem manjšinskem vprašanju kot pravnem problemu". Govornik, ki je poudaril, da je Korošec in da se bo potrudil vprašanje obravnavati objektivno, je v dolgem uvodu pokazal na kompliciranost vprašanja, ki ga je treba gledati s formalnopravnega stališča zakonov, s stališča njegove povezanosti z inozemstvom, z ozirom na Južni Tirol, ker gre za iste partnerje, iz ustavno-pravnega stališča in končno s človeške problematike. Nato je podal še kratek, silo enostranski pomanjkljiv zgodovinski razvoj vprašanja in prišel končno do zagovarjanja načel, ki pridejo do izraza v novih manjšinskih zakonih. Da je v začetku v znanstvenem predavanju citiral od raznih šovinističnih propagandistov vedno spet omenjeno šolsko knjigo, ki je izšla v Zagrebu in baje govori o slovenskih mestih Celovec in Beljak, je značilno dovolj in kaže, iz katerih virov je zajemal snov za svoje postavljanje. Zato je tudi razumljivo, da se je izognil vsej problematiki in prišel do silo spolzkih trditev: da je leta 1918 sledil del Slovencev klicu Ljubljane; da so Slovenci leta 1927 zavrnili ponujeno jim avtonomijo; da je šolski štrajk nova oblika pravice odpora; da je Avstrija že po členu 2 dodatnega protokola k evropski konvenciji o človečanskih pravicah obvezana pri šoli upoštevati pravico staršev in končno da je sicer Italija obvezana, da ne le ščiti marveč tudi pospešuje razvoj manjšine, dočim za Avstrijo take obveznosti ne obstojajo — tu je le treba zaščititi interese posameznika, če le-ta tako zaščito zahteva.

Ob teh nevzdržnih postavkah je skoraj nepotrebno, da bi se dotikali še drugih vprašanj in postavljanj, ki vsa so slonela na teoriji, da so novi zakoni neoporečni in to kljub temu, da je govornik sam v svojih prejšnjih spisih tolmačil posamezna določila člena 7 absolutno drugače, kakor pridejo do izraza v novih zakonih. Zato se človek nehote vpraša, ali predavanje ni bilo morda „naročeno", posebno z ozirom na utemeljitev „pravice staršev" in na vprašanje „ugotavljanja manjšine", kjer je plediral za uporabo obeh načel, tako subjektivnega kakor objektivnega, to se pravi teritorialnega in priznavalnega načela in v tej zvezi omenjal ozemlje bivše cone A. Vsekakor je značilno, da je vindišarski teoretik dr. Einspieler zadnjo nedeljo pravico staršev že utemeljeval z nevzdržno utemeljitvijo člena 2 dodatnega protokola k evropski konvenciji o človečanskih pravicah, kajti le-ta govori o pravici staršev le do izbire šol, ki odgovarjajo njihovim verskim in filozofskim načelom, nikjer pa ne o pravici staršev do izbire šol po političnih ali narodnostnih vidikih, baš nasprotno človečanske pravice terjajo načelno vzgojo v materinem jeziku tudi proti odporu staršev.

Predavanje je iz objektivnega znanstvenega vidika brez dvoma razočaralo vsakega, ki se znanstveno resno — pa tudi politično — odgovorno bavi z vprašanjem. Še posebno pa je razočaralo dejstvo, da je bila diskusija takoj zaključena, čim se je dr. Mirt Zwitter oglasil z vprašanji, na katera ni prejel tehtnega odgovora.

Do predavanja, ki bo v redigirani obliki še objavljeno v glasilu zgoraj omenjenega instituta, bomo zavzeli še podrobno stališče.

-ci.

Ob 40-letnici KPJ:

Jugoslovanski narodi so častno proslavili veliki zgodovinski dan

Po vsej Jugoslaviji so bile ob 40-letnici ustanovitve Komunistične partije — 20. aprila — veličastne manifestacije in slavnostne akademije v počastitev slavnih dni zgodovine jugoslovanskih narodov. Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije je imel slavnostno sejo, na kateri so sprejeli vrsto sklepov. Sklenjeno je bilo, da bodo v Beogradu zgradili spomenik socialistični revoluciji jugoslovanskih narodov. Razen tega bodo v Beogradu ustanovili muzej revolucije jugoslovanskih narodov ter postavili spomenike Karlu Marxu, Friedrichu Engelsu in Vladimiru Iljiču Leninu.

Na slavnostni seji je govoril generalni sekretar CK ZKJ maršal Tito, ki je poudaril, da je bila ustanovitev KPJ zgodovinska nujnost jugoslovanskih narodov. Dejal je, da so komunisti Jugoslavije in napredni ljudje, zbrani okrog KPJ, postali resnični predstavniki teženj jugoslovanskih narodov. Dotaknil se je tudi najtežjih trenutkov KPJ in govoril o odločilni prelomnici v delovanju KPJ ter o uspehih partije v narodnoosvobodilni vojni in v delovanju partije po zmagi nad okupatorjem in domačimi izdajalci.

Na slavnostnem zborovanju ob 40-letnici KPJ v Ljubljani je 100.000-glavi množici govoril član Izvršnega komiteta CK ZKJ Franc Leskošek-Luka. V Beogradu pa je 200.000 zborovalcem govoril sekretar ZKJ Aleksander Rankovič, ki je poudaril, da jugoslovanska partija še ni bila nikdar tako enotna, čista, množična in po izkušnjah bogata, kakor je danes.

Povsod so bile tudi slavnostne akademije. V Beogradu je na primer v eni izmed dvoran sejmišča nastopilo okrog 2000 članov beograjskih gledališč, pevskih zborov in orkestrov. V Ljubljani je bila slavnostna akademija v veliki unionski dvorani. Pel je zbor Slovenske filharmonije in ljubljanske Opere, igral pa zbor Slovenske filharmonije. Nastopili so tudi številni recitatorji ljubljanske Drame. V večernih urah so mesta razsvetljevali ognjemeti v pisanih barvah. Povsod je vladalo praznično razpoloženje in ljudstvo se je spominjalo težkih trenutkov v zgodovini jugoslovanskih narodov, hkrati pa slavilo zmago naprednega socialističnega razvoja v državi.

Nemško zlato za Anglijo

Bonnska vlada je v marcu plačala Angliji 34,5 milijona funtov šterlingov v zlatu; 12 milijonov prispeva Zahodna Nemčija za vzdrževanje angleških čet v Zahodni Nemčiji. Ostalih 22,5 milijona funtov šterlingov pa predstavlja prvi obrok celotne vsote 50 milijonov, ki jo bo nemška vlada vložila za nakup vojaškega materiala na Angleškem. Rezerve zlata in tujih valut na področju funta šterlinga so kljub temu vplačilu v marcu nazadovale za 6 milijonov funtov šterlingov. To pa zaradi tega, ker je Anglija plačala Mednarodnemu denarnemu skladu vsoto 200 milijonov dolarjev kot delno povračilo posojila iz leta 1956, ki je znašalo 561 milijonov dolarjev.

Na Koroškem kandidira pet strank

V predpisanem roku za prijavo so pri okrožni volilni oblasti 24, pri celovškem magistratu, prijavili šest volilnih predlogov. Po vrstnem redu prijav se potegujejo za glasove naslednje stranke: Freiheitliche Partei Österreichs, Kommunisten und Linkssozialisten, Sozialistische Partei Österreichs, Österreichische Volkspartei in Bund demokratischer Sozialisten. Kandidaturo je prijavila tudi Wählergruppe National-soziale demokratische Arbeiterpartei. Predlog je volilna oblast odklonila, ker ni oseboval zahtevano število podpisov volilnih upravičencev.

V volilnih imenikih je za letošnje državnozborske volitve vpisanih 4,676.236 volilnih upravičencev, število, ki se bistveno ne bo več spremenilo. Na Koroškem je vpisanih 291.000 volivcev nasproti 288.000 pred tremi leti. Na Dunaju bo letos okoli 7000 volivcev več kot pri prejšnjih državnozborskih volitvah.

Priznanje slovenskemu vinu v Londonu

Nedavno so v Londonu priredili poskušnjo vseh vrst jugoslovanskega vina. Ob tej priložnosti je bilo slovensko vino spet deležno velikega priznanja. Najbolje so ocenili bele vrste vina iz lutomerško-ormoškega vinogradniškega okoliša, tiste sorte, ki navadno dobivajo zlate medalje in diplome na mednarodnih razstavah.

Jabolčna in **hruševa** drevesca ter **vinske** trte oddaja drevesnica ing. Marko **Polzer** na Vazah, pošta Št. Vid v P. — St. Veit i. J.

Kdor si želi poznanstvo v Kanadi, Združenih državah Amerike, Južni Ameriki ali Avstraliji

z namenom ženitovanja in poroke,

naj se s polnim zaupanjem obrne po informacije na naslov:

„EVA" AGENCIJA

10253-95 St., Edmonton, Alberta, Canada.

Pismu priložite 20 šilingov in sliko!

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 25. april:

I. program: 8.00 Lepo obnašanje in popevke — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.00 Pozdrav nate — 15.30 Misli z nami — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Humor svetovne literature — 17.10 Na zapečku — 18.15 Slovenska oddaja — 20.15 Glasbeni spored — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Lep glasbeni spored — 9.15 Ti in žival — 9.30 Mali zabavni koncert — 11.00 Godba na pihala — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Prešerne gosli — 17.10 Lepa pesem — 18.20 Zabavna glasba — 19.40 Operni koncert — 20.15 Usodno vprašanje Azija.

Nedelja, 26. april:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 9.10 Jutranje melodije — 11.00 Muzikalična promenada — 11.30 Veselo petje — vesela igranje — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesna glasba — 19.00 Športna poročila — 20.10 „Črna vožnja na Kitajsko", slušna igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Operni koncert — 13.15 Glasba popoldne — 15.00 Operetni koncert — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Popevke — 18.00 V tri-in štiričetrtinskem taktu — 19.10 Lahka glasba — 20.00 „Cirkuška princeska", opereta.

Ponedeljek, 27. april:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Gore v slovenski liriki (slov.) — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Za ženo in družino (slov.) — 21.00 Glasovi, ki očarajo.

II. program: 8.20 Zabavna glasba — 9.35 Znana dela velikih mojstrov — 13.30 Za ljubitelje oper — 15.30 Glasba iz Francije — 16.30 abavna glasba — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Melodije za vsakogar — 19.30 Orkestralni koncert — 21.00 Konec kriminalnega romana.

Torek, 28. april:

I. program: 8.00 Ljudstvo muzicira — 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Neukročeni kočček narave: Kotlina reke Amazonke (slov.) — 14.45 Solistična ura — 15.15 Kramljanje ob glasbi — 16.00 Ali poznate to? — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 „Brivec iz Bagdada", komična opera.

II. program: 8.20 Pestra glasba na tekočem traku — 13.30 Znameniti orkestri — 15.30 Muzikalični coctail — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Avstrijska zabavna glasba — 18.25 Mladina muzicira — 20.00 Pestri svarilni signali — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 29. april:

I. program: 8.00 Pesmi in zgodbe o Koroški — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Za čebelarje. Kar želite, zaigramo (slov.) — 14.45 Glasba za mladino — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 19.00 Od plošče do plošče — 20.15 Življenje polno glasbe: Ralph Maria Siegel.

II. program: 8.20 Prosim, lepo prijazno — 13.30 Za operne prijatelje — 15.30 Plesi iz Avstrije — 16.30 Zabavni spored — 17.55 Glasba za delopust — 19.25 „Bili smo trije", komedija — 21.05 Zaupne melodije — 21.35 Straussove melodije.

Četrtek, 30. april:

I. program: 8.00 Zveneče platno — 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Poj srce, poj . . . (slov.) — 16.00 Glasba za mlade zaljubljene ljudi — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 In ljudje so tako dobri — 18.15 Oddaja za delavce — 20.15 Ljudski večer.

II. program: 8.10 Lahka hrana — 13.20 Otvoritev graškega velesejma — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zaljubljene gosli — 17.55 Ples in zabavna glasba — 19.35 Kdo je kdo? — 20.00 Naš zveneči filmski magazin — 21.00 Operni koncert.

Petek, 1. maj:

I. program: 6.10 Jutranje melodije — 7.30 Voščila (slov.) — 8.05 Vse ptice so že tu — 9.00 Vesel jutranji pozdrav — 13.00 Operni koncert — 16.30 Glasba starih mojstrov — 17.05 Glasba ob petih — 18.00 Operetni koncert — 19.00 Šport — 20.10 „Lahka kavalerija", opereta.

II. program: 7.05 Budnica — 8.15 Spomladansko prebujenje — 10.05 Svetloba v človeku — 11.00 Koncert Dunajskih filharmonikov — 13.15 Glasba po kosilu — 16.00 Veliki koncert pihalnih godb — 17.55 1. maj v Avstriji — 20.00 „Prebivalci iz El M'dou", slušna igra.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki je tudi vsak dan po končani zadnji oddaji televizijskega programa.

Sobota, 25. 4.: 19.30 Bilanca meseca — 20.20 Sedem na en mah — 22.00 Športni kaleidoskop.

Nedelja, 26. 4.: 17.00 „Krojaček junaček" — 19.35 Fury — doživetja konja — 19.45 Zveneča Avstrija — 20.30 „Zagrnjena Maja", revijska veseloigra.

Ponedeljek, 27. 4.: 19.30 Veselo potovanje po Avstriji — 20.15 Aktualni šport — 20.30 To bi morali videti — 21.00 Hiti počasi.

Sreda, 29. 4.: 17.00 Za mladino — ročna dela — 17.30 Obisk v Schönbrunnu — 19.30 Slučaj Martin — 20.15 Variete — variete — artistični televizijski prikaz.

Četrtek, 30. 4.: 19.30 Ilustrirana o motorjih — 20.20 Kako se živi drugod — filmsko poročilo — 21.10 Prenos iz Nemčije — „Srečanje treh dežel — koncert ljudske glasbe.

Petek, 1. 5.: 17.00 Športne prireditve za 1. maj — prenos iz dunajskega stadiona — 19.30 Enaindvajset — kdo ve več — 20.15 Zlato iz ledenikov — dokumentarni film — 21.30 Sodobni plesni teatri.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 25. april:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Mladina poje — 8.30 Od tu in od tam — 10.10 Pesmi tujih narodov — 10.35 Plesni orkestri — 11.00 Od Henryja Purcella do Richarda Straussa — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Hammond orgle v ritmu — 12.40 Domači napevi izpod Pohorja — 14.00 Popevke — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.45 Alpski zvoki — 17.10 Pred praznikom — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 21.00 Melodije za prijeten konec.

Nedelja, 26. april:

6.00 Veder nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Vedri zvoki — 8.00 Tevževa Breskev — igra — 9.10 Zabavna matineja — 9.40 Domači in narodni motivi — 10.30 Pokaži, kaj znaš — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.00 Prenos nogometne tekme Švica — Jugoslavija — 18.30 Zbori in samospevi — 20.00 Revija zabavne glasbe — 21.00 Melodije za vas — 22.15 Koncert plesnega orkestra Radia Zagreb.

Ponedeljek, 27. april:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Simfonična matineja — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 9.20 Narodne pesmi — 9.40 Lahka glasba — 11.35 Pastorale — 12.00 Popevke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Partizanske koračnice — 12.45 Poje zabavni zbor — 13.45 Venček narodnih — 14.05 Zdravila — 14.35 Orkestralne melodije — 15.40 Iz domače književnosti — 16.00 V svetu operних melodij — 17.15 Iz partitur jugoslovanskih avtorjev — 20.00 Spored partizanskih pesmi — 20.45 Kulturna tribuna — 21.00 Simfonični koncert.

Torek, 28. april:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Poje Ljubljanski „Zvon" — 8.40 Potopisi in spomini — 9.25 Baletna glasba — 9.40 Kmečka godba — 10.10 Ples Davidovih zavezникov — 10.45 Za dom in ženo — 11.00 Ritmi in popevke — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Zabavna ruleta — 13.30 Ljudski pevci — solo in v dvoje — 14.15 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 17.10 Melodije, ritmi in popevke — 18.40 Iz zbornika spominov — 20.00 Ruske zborovske pesmi — 20.00 Prežihov Voranc: Judenburg — igra.

Sreda, 29. april:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Iz filmov in glasbenih revij — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Domače polke in valčki — 9.45 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.10 Popevke se vrstijo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Venček narodnih — 12.45 V ritmu cha-cha-cha — 13.30 Helmut Zacharias s svojim orkestrom — 13.50 Poje vokalni kvintet — 14.35 Klavirske skladbe — 15.40 Iz krvi rdeče . . . — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 17.30 Bosanske pesmi — 18.00 Kulturna kronika — 18.35 Poskočna harmonika — 20.00 „Gorenjski slavček" — opera.

Četrtek, 30. april:

5.00 Pisan spored — 8.05 Solistični koncert — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Plesni orkester Werner Müller — 10.10 Poje Ljubljanski oktet — 11.30 Za cicibane — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Štirje fantje vas pozdravljajo — 13.30 Belokranjske pisanice — 14.15 Turistična oddaja — 14.30 Kolektivi čestitajo — 16.00 Glasbeni mozaik — 17.00 Nogometna tekma Milan — Crvena zvezda — 18.15 Čestitke za Praznik dela — 20.00 Pesmi upora in dela — Prazniki vrh planin.

Petek, 1. maj:

5.00 Budnica — 6.15 Spored delavskih pesmi in koračnic — 7.15 Kolektivi čestitajo — 8.30 Revolucionarne pesmi — 9.00 S potovanja maršala Tita — 9.30 O junakih, pesnikih in pomladi — 11.00 Za naše male poslušalce — 13.30 Čestitke in pozdravi kolektivov — 14.00 Slovanske narodne — 15.30 Jugoslovanski operni pevci — 16.00 Ljudje s ceste — 17.00 Sredozemski zvoki — 17.30 Ingoliič: „Obtožujem", radijska igra — 20.00 Prerez opere „Evgenij Onjegin" — 22.00 Novosti iz arhiva plošč.